

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ІМ. Ю.М. ПОТЕБНІ ЗНУ

Кафедра обліку, аналізу, оподаткування та аудиту
(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти)

на тему: Удосконалення автоматизації обліку та аудиту основних засобів на
ТОВ «Ельбрус»

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0712 – ОАК
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(код і назва спеціальності)

освітньої програми Облік, аналіз, контроль в
управлінні підприємством
(код і назва освітньої програми)

А. А. Манін
(ініціали та прізвище)

Керівник: к.е.н., доцент кафедри ОАОА,
Птіцина Л. А.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент: д.е.н., професор, завідувач кафедри ОАОА,
Меліхова Т. О.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

До захисту
ММ

Запоріжжя
2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ІМ. Ю.М. ПОТЕБНІ ЗНУ

Кафедра Обліку, аналізу, оподаткування та аудиту

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

(код та назва)

Освітня програма Облік, аналіз, контроль в управлінні підприємством

(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Мелихова Т.О.

«*11*» *10* 2023 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Манін Артур Андрійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проєкту) Удосконалення автоматизації обліку та аудиту основних засобів на ТОВ «Ельбрус»

керівник роботи Птіцина Л. А., к.е.н., доцент кафедри ОАОА

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом ЗНУ від «09» жовтня 2023 року № 1583-с

2. Строк подання студентом роботи 01.12.2023

3. Вихідні дані до роботи законодавчі та нормативні акти України, наукові праці вітчизняних вчених економістів, періодична література, інтернет-ресурси, дані обліку і звітності

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1 Теоретико-методологічні основи обліку та аудиту основних засобів.

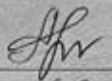
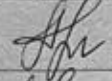
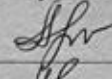
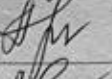
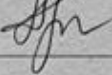
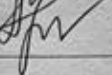
2 Облік основних засобів та аналіз ефективності на ТОВ «Ельбрус».

3 Удосконалення обліку та аудиту основних засобів на ТОВ «Ельбрус».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1. Складові товарно-матеріальних цінностей. 2. Спеціалізовані форми первинних документів для обліку запасів. 3. Спеціалізовані форми первинних документів для обліку запасів. 4. Схема обліку витрат операційної діяльності сільськогосподарських кооперативів з використанням рахунків класу 9.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Птіцина Л. А, к.е.н., доцент кафедри ОАОА		
2	Птіцина Л. А, к.е.н., доцент кафедри ОАОА		
3	Птіцина Л. А, к.е.н., доцент кафедри ОАОА		

7. Дата видачі завдання 11.10.23

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Складання робочого плану, визначення предмету, мети та завдань досліджень	Жовтень 2023	
2	Огляд літературних джерел, періодичних та наукових видань з теми дослідження	Жовтень 2023	
3	Роботи над 1 розділом	Жовтень 2023	
4	Роботи над 2 розділом	Жовтень 2023	
5	Роботи над 3 розділом	Жовтень 2023	
6	Підготовка до публікації тез доповіді	Жовтень-листопад 2023	
7	Оформлення роботи згідно ДСТУ та методичних рекомендацій	Листопад 2023	
8	Попередній захист роботи	Грудень 2023	
9	Нормоконтроль	Грудень 2023	
10	Підготовка остаточного варіанту роботи, автореферату, презентаційного матеріалу, доповіді	Грудень 2023	
11	Захист роботи	Грудень 2023	

Студент

(підпис)

А. А. Манін
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту)

(підпис)

Л. А. Птіцина
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер

(підпис)

Ю. С. Синиця
(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Манін А. А. Удосконалення автоматизації обліку та аудиту основних засобів на ТОВ «Ельбрус».

Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування, науковий керівник Птіцина Л. А. Запорізький національний університет. Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні, кафедра обліку, аналізу, оподаткування та аудиту, 2023.

Досліджено теоретико-методологічні основи обліку та аудиту основних засобів. Розглянуто облік основних засобів на ТОВ «Ельбрус». Здійснено аналіз ефективності використання основних засобів на ТОВ «ЕЛЬБРУС». Проведено аудит основних засобів на ТОВ «Ельбрус». Запропоновано шляхи щодо удосконалення обліку та аудиту основних засобів на ТОВ «Ельбрус».

Ключові слова: ОБЛІК, АУДИТ, ОСНОВНІ ЗАСОБИ, АМОРТИЗАЦІЯ, ОЦІНКА, ПЕРВІСНА ВАРТІСТЬ, ЛІКВІДАЦІЙНА ВАРТІСТЬ, ВИБУТТЯ, ПЕРЕОЦІНКА, АВТОМАТИЗАЦІЯ

ABSTRACT

Manin A. Improving the automation of accounting and auditing of fixed assets of Elbrus LLC.

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 071 – Accounting and taxation, supervisor Ptitsyna L. Zaporizhzhia National University. Engineering Educational and Scientific Institute named after Yu.M. Potebny, department of accounting, analysis, taxation and audit, 2023.

The theoretical and methodological foundations of accounting and auditing of fixed assets have been studied. The accounting of fixed assets at "Elbrus" LLC was considered. An analysis of the efficiency of the use of fixed assets at "ELBRUS" LLC was carried out. An audit of fixed assets was carried out at "Elbrus" LLC. Ways to complete the accounting and audit of fixed assets at "Elbrus" LLC are proposed.

Key words: ACCOUNTING, AUDIT, FIXED ASSETS, DEPRECIATION, VALUATION, ORIGINAL COST, LIQUIDATION VALUE, DISPOSAL, REVALUATION, AUTOMATIZATION

ЗМІСТ

ВСТУП	7
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	10
1.1 Класифікація і методи оцінки основних засобів	10
1.2 Теоретичні основи автоматизації бухгалтерського обліку основних засобів	15
1.3 Теоретичні основи аудиту основних засобів	28
2 ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ НА ТОВ «ЕЛЬБРУС»	32
2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ЕЛЬБРУС»	32
2.2 Облік основних засобів на ТОВ «ЕЛЬБРУС»	35
2.3 Аналіз ефективності використання основних засобів на ТОВ «ЕЛЬБРУС»	48
3 УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ЕЛЬБРУС»	64
3.1 Аудит основних засобів на ТОВ «ЕЛЬБРУС»	64
3.2 Пропозиції щодо удосконалення аудиту основних засобів як ефективного методу внутрішнього контролю ТОВ «ЕЛЬБРУС»	69
3.3 Шляхи щодо удосконалення обліку основних засобів за рахунок впровадження автоматизації на ТОВ «ЕЛЬБРУС»	76
ВИСНОВКИ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	87
ДОДАТОК А – Інвентарний список основних засобів ТОВ «ЕЛЬБРУС»	91
ДОДАТОК Б – Опис інвентарних карток з обліку основних засобів ТОВ «ЕЛЬБРУС».....	92
ДОДАТОК В – Інвентарна картка обліку основних засобів (принтер) ТОВ «ЕЛЬБРУС»	93
ДОДАТОК Г – Інвентарна картка обліку основних засобів (автомобіль) ТОВ «ЕЛЬБРУС»	95

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасні ринкові перетворення в економіці країни ставлять нові вимоги до якості обліково-аналітичної інформації, яка є підставою для прийняття необхідних управлінських рішень на підприємствах. До того ж у нинішніх умовах ефективне функціонування підприємств можливе лише за умови використання нових інформаційних технологій ведення бухгалтерського обліку, контролю, поглибленого аналізу та захисту інформації. За роки, що минули від початку радикального реформування адміністративно-командної економіки, значною мірою трансформувалися умови функціонування всіх складових ланок економіки, і в першу чергу сфера фінансових відносин у суспільстві.

Розгляду питань обліку та аналізу основних засобів сприяли роботи наступних вітчизняних вчених: А. Макаренко, С. Голов, Е. Калюга, О. Кононенко, М. Кужельний, В. Лень, Ю. Малярєвський, Г. Семенов, І. Стефанік, П. Тютюнник, Ю. Цал-Цалко, Т. Яремчук та інші. Автори розглядають дане питання зі своєї точки зору та акцентують увагу на різних аспектах проведення обліку. Проте саме питання автоматизації обліку та аудиту основних засобів недостатньо розкрито і потребує подальшого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами. Робота виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю.М. Потебні Запорізького національного університету «Теоретико-методичні та практичні підходи щодо удосконалення обліку, аналізу, оподаткування та контролю в управлінні підприємством» (державний реєстраційний номер: 0123U100372). Автором надано пропозиції щодо удосконалення аудиту основних засобів як ефективного методу внутрішнього контролю ТОВ «Ельбрус»,

Мета та завдання роботи – це дослідження теоретичних положень і практичних аспектів обліку і аудиту основних засобів та розробка пропозицій щодо удосконалення автоматизації обліку та підвищення ефективності використання основних фондів.

Для досягнення поставленої мети було визначено наступні завдання:

- вивчити методологічні засади обліку та аудиту основних засобів;
- розглянути облік основних засобів на підприємстві;
- провести аналіз ефективності використання основних засобів підприємства;
- провести аудит основних засобів;
- розробити пропозиції щодо удосконалення автоматизації обліку та аудиту основних засобів.

Об'єктом дослідження є процес обліку та аудиту основних засобів на ТОВ «Ельбрус».

Предметом дослідження є існуючі підходи до ведення обліку та аудиту виробничих запасів на ТОВ «Ельбрус».

Інформаційною базою магістерської роботи стали законодавчі та нормативні акти України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, періодична література, інтернет-ресурси, а також дані обліку і звітності ТОВ «Ельбрус».

Наукова новизна отриманих результатів полягає в:

Як відомо, господарська діяльність підприємства складається з трьох безперервних взаємозв'язаних господарських процесів: постачання (заготовляння і придбання матеріально-технічних ресурсів), виробництва продукції і її збуту (реалізації). Ці процеси здійснюються одночасно, для чого використовується праця працівників, основні і оборотні засоби. Основні засоби грають величезну роль в процесі праці, вони в своїй сукупності утворюють виробничо-технічну базу і визначають виробничу потужність підприємства. Впродовж тривалого періоду використання основні засоби надходять на підприємство та передаються в експлуатацію; зношуються в результаті

експлуатації; піддаються ремонту, за допомогою якого відновлюються їх фізичні якості; переміщуються усередині підприємства; вибувають з підприємства внаслідок старіння або недоцільності подальшого використання.

Задачі бухгалтерського обліку вирішуються за допомогою належного ведення документації та забезпечення правильної організації обліку наявності та руху основних засобів, щомісячних розрахунків амортизації основних засобів та обліку витрат по їх ремонту. Успішне вирішення їх можливе лише за умови використання комплексної системи опрацювання бухгалтерської інформації, методів інформатики та захисту інформації.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості впровадження практичних рекомендацій у діяльність ТОВ «Ельбрус», що дозволить підвищити ефективність роботи підприємства (довідка про впровадження № ___ від _____).

Методи дослідження. У процесі виконання роботи використано загальнонаукові методи: абстрактно-логічний метод (метод порівняння, метод групування абсолютних, середніх, відносних величин) та балансовий метод (метод деталізації, графічний метод).

Апробація результатів дослідження. Найважливіші положення та висновки магістерської роботи доповідалися на конференціях:

- Пожуєв А. В., Птіцина Л. А., Манін А. А. Удосконалення автоматизації обліку та аудиту основних засобів підприємства. *Перспективи сталого розвитку в умовах глобалізації в економічному, управлінському та інженерному аспектах* : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., 5–6 грудня 2023 р. Запоріжжя : ІННІ ім. Ю.М. Потебні ЗНУ, 2023. С. 259-260.

Обсяг та структура магістерської роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст магістерської роботи виконаний на ___ сторінках комп'ютерного тексту, в тому числі ___ рисунків та ___ таблиць. Список використаних джерел складається із 35 найменувань.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1 Класифікація і методи оцінки основних засобів

Підвищення ефективності основних процесів підприємств є однією із основних напрямів харчування, особливо під час переходу на ринкові відносини. Ця проблема пов'язана з фінансовим становищем підприємства та конкурентоспроможністю його продукції на ринку [22].

Згідно до визначення: «Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)». [22]

Оскільки один об'єкт основних засобів складається з частин, що мають різний строк корисного використання (експлуатації), то така кожна частина визначається в бухгалтерському обліку окремим об'єктом основних засобів. Згідно до визначення: «Група основних засобів – це сукупність однотипних за технічних характеристик, також за призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів» [22]. Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та вартість його може бути достовірно визначена.

В основному основні засоби групують за такими ознаками: галузева, функціональне призначення; використання; належність. В подальшій декомпозиції основні засоби за галузевою ознакою поділяються на: промислові, сільськогосподарські, будівельні, транспортні, зв'язку. Той факт, що на підприємстві є ті чи інші засоби, пов'язаний з напрямком його діяльності.

За функціональним призначенням основні засоби поділяються на

виробничі та невиробничі. До них відносяться будівлі, споруди, машини, станки, устаткування. Вони безпосередньо приймають участь у процесі виробництва та пов'язані із створенням конкретного продукту або виконанням робіт та наданням послуг. «Невиробничими називають основні засоби, що не приймають безпосередньо участі у процесі виробництва, їх робота спрямована на забезпечення соціальних і культурно-побутових потреб працівників підприємства» [23].

Поділення за використанням основних засобів наступне: діючі та недіючі. «Діючими є основні засоби, які, приймають участь у роботі підприємства на даний час. Недіючими, в свою чергу, є основні засоби, які не використовуються в даний період в господарській діяльності у зв'язку із тимчасовою консервацією або очікуванням часу введення їх в експлуатацію» [23].

Рисунок 1.1 – Групування основних засобів за галузевою ознакою, за функціональним призначенням, за використанням та ознакою належності

Поділення основних засобів за ознакою належності: власні та орендовані. Власні основні засоби є безпосередньо власністю підприємства та мають джерело свого утворення. «Основні засоби, які використовуються на підприємстві, але не є його власністю, називаються орендованими» [23]. Відмітимо, що з метою виключення можливості подвійного обліку одних і тих же засобів, у орендодавця орендовані основні засоби обліковуються на

балансовому, а у орендаря на позабалансовому рахунку. Описане поділення основних засобів за визначеними ознаками представлено на рисунку 1.1.

На рисунку 1.2 наведено склад основних засобів підприємства відповідно до НП(С)БО № 7 «Основні засоби» [19]. Підприємства можуть установлювати вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів основних засобів групи, що представлені на рисунку 1.2.

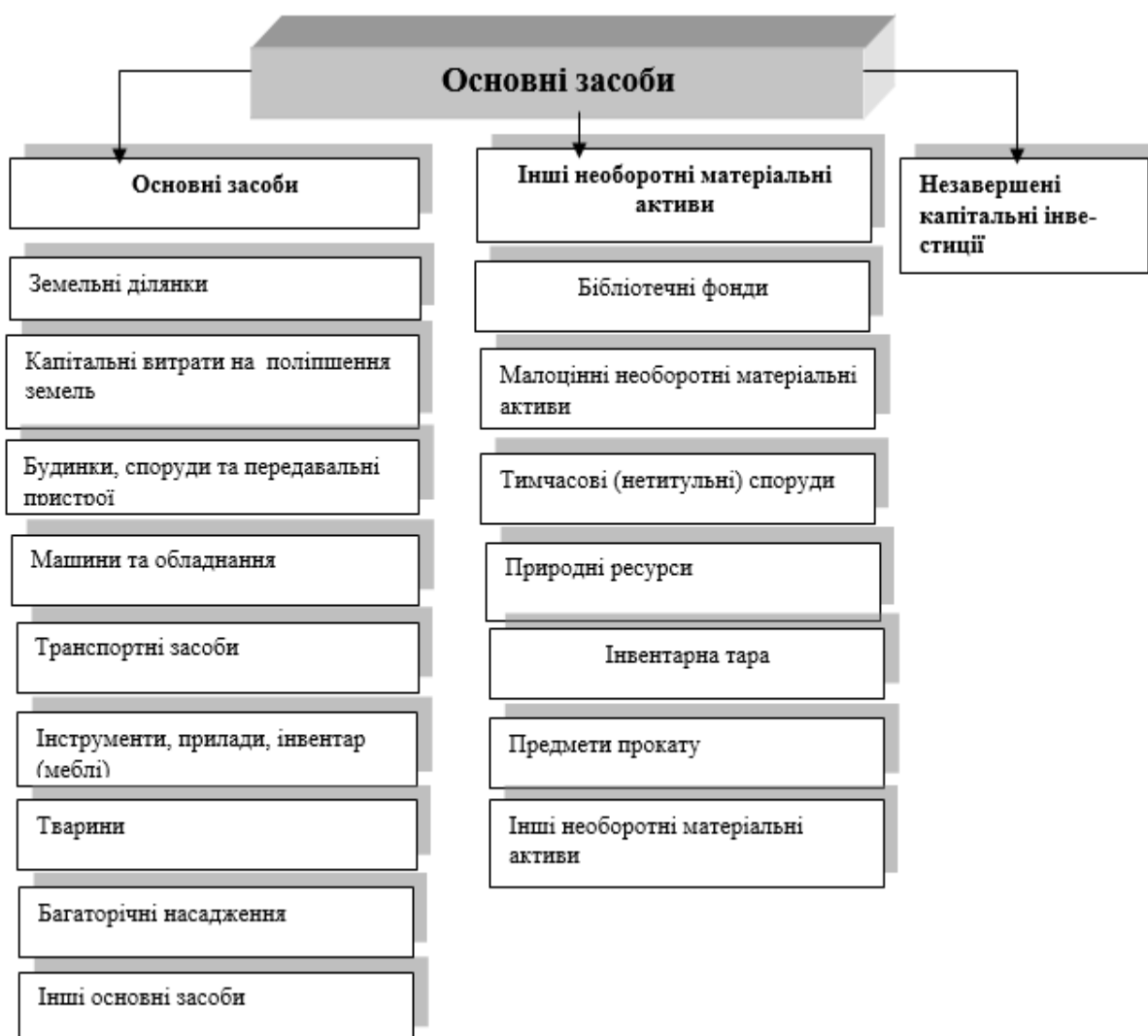

Рисунок 1.2 – Склад основних засобів підприємств

На рисунку 1.3 представлено поділ видів вартості основних засобів.

Рисунок 1.3 – Види оцінок основних засобів

Згідно з визначення: «Первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів. Переоцінена вартість – вартість необоротних активів після їх переоцінки. Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість

інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)» [2].

Залишкова вартість це різниця між первісною (переоціненою) вартістю основних засобів і сумою їх зносу. Вона відображається у балансі підприємств та постійно зменшується внаслідок їх зносу. Якщо придбаються або створюються основні засоби, їх зараховують на баланс підприємства за первісною вартістю. Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів. Підприємство переоцінює об'єкт основних засобів, якщо його залишкова вартість значно (більш як на 10 відсотків) відрізняється від справедливої вартості на дату балансу. У разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт.

При вибутті об'єктів основних засобів, які раніше були переоцінені, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних засобів включається до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу.

Структура основних засобів є різною в різних галузях промисловості, народного господарства. Наприклад, у промисловості України частка будівель у загальній вартості основних засобів найвища в легкій та харчовій промисловості (близько 44 %); споруд – у паливній промисловості (17%); передавальних пристроїв – в електроенергетиці (32 %); устаткування та робочих машин – на підприємствах машинобудівного комплексу (45 %). [21]

В таблиці 1.1 представлено залежність формування первісної вартості основних засобів від способів їх одержання.

Згідно п.8 НП(С)БО 7 «Основні засоби» до первісної вартості основних засобів, придбаних (створених) повністю або частково за кошти позикового капіталу, не відносять витрати на сплату відсотків по кредиту [19].

Таблиця 1.1 – Формування первісної вартості основних засобів

Основні засоби	Первісна вартість
Придбані підприємством за власні кошти	Витрати на придбання
Придбані підприємством за рахунок кредитів банку	Витрати на придбання, але без обліку витрат на сплату відсотків за кредит банку
Отримані підприємством безкоштовно	Справедлива вартість на дату одержання
Створені підприємством власними силами	Сума прямих і накладних витрат, пов'язаних зі створенням активу
Переведені з оборотних активів, товарів, готової продукції	Собівартість активу, визначена на підставі НП(С)БО 9 або НП(С)БО 12
Отримані в обмін на подібні об'єкти	Залишкова вартість переданого об'єкта. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта більше його справедливої вартості, тоді первісна вартість такого об'єкта буде вартість переданого об'єкта із включенням різниці у витрати звітного періоду
Отримані в обмін на неподібні об'єкти основних засобів або інших активів	Справедлива вартість переданого об'єкта з виправленням на яку-небудь суму грошей або грошових еквівалентів, які були передані (отримані) під час обміну
Отримані в статутний фонд підприємства	Вартість, погоджена із засновниками з урахуванням витрат на доставку, монтаж, налагодження

1.2 Теоретичні основи автоматизації бухгалтерського обліку основних засобів

Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, що визначені наказом Міністерства статистики України від 29.12.95 р. № 352. Первинні документи повинні бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її закінчення.

Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи. Документування господарських операцій може здійснюватися з використанням виготовлених самостійно бланків, які повинні обов'язково містити реквізити типових або спеціалізованих форм. Перелік типових форм первинної документації, якими оформляють операції з руху основних засобів затверджено законодавчо наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Типові форми первинного обліку основних засобів

№ форми	Назва	Примітки
1	2	3
ОЗ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів	Складається на кожний об'єкт окремо; а на декілька – лише коли об'єкти однотипні, мають однакову вартість і прийняті одночасно на відповідальність однією і тією ж особою
ОЗ-2	Акт приймання-здачі відремонтованих, модернізованих, реконструйованих об'єктів	Зазначаються технічна характеристика та первісна вартість об'єкта. Актом такої форми оформлюються приймання завершальних робіт після добудови, реконструкції або модернізації основних засобів
ОЗ-3	Акт на списання основних засобів	Після ліквідації основних засобів і складання актів на списання основних засобів перший примірник передається до бухгалтерії, де на його підставі робиться запис до інвентарного списку основних засобів
ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних засобів	Складається в двох примірниках, підписують члени комісії, затверджує керівник підприємства або уповноважена на це особа
ОЗ-5	Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини	Складається при встановленні, пуску і демонтажі будівельної машини, що взята напрокат. Підписується представником машинопрокатної бази та механіком будівельної дільниці
ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів	Здійснюються записи на підставі актів приймання-передачі та акту списання: для обліку окремих об'єктів; для групового обліку однотипних об'єктів, які надійшли в експлуатацію в одному календарному місяці і мають одне і те ж виробничо-господарське призначення, технічну характеристику і вартість.
ОЗ-7	Опис інвентарних карток по обліку основних засобів	Застосовується для реєстрації інвентарних карток. Складається в одному примірнику в бухгалтерії
ОЗ-8	Картка обліку руху основних засобів	Застосовується для обліку руху основних засобів за класифікаційними групами. Відкривається в бухгалтерії в одному примірнику.
ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів	Застосовується в місцях експлуатації основних засобів для обліку кожного об'єкта за матеріально-відповідальними особами. Дані, що містяться в цій формі, мають бути тотожними із записами в інвентарних картках обліку основних засобів
ОЗ-14 ОЗ-15 ОЗ-16	Розрахунок амортизації основних засобів	Використовується при нарахуванні зносу основних засобів

В процесі діяльності підприємства з основними засобами проводяться різні господарські процеси, які можна представити на рисунку 1.4.

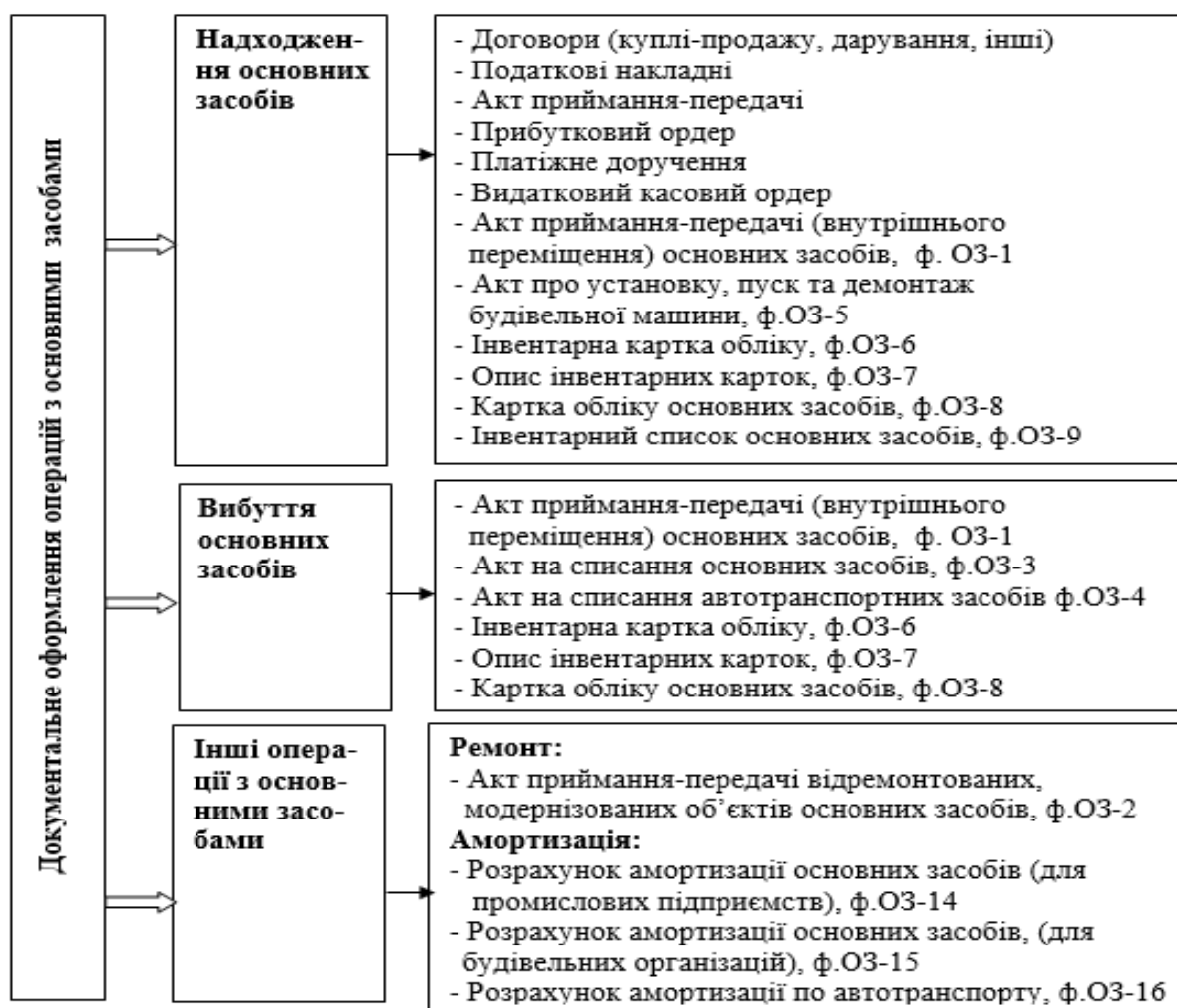

Рисунок 1.4 – Документальне оформлення операцій з основними засобами

Купівля основних засобів виробничого характеру залежно від терміну оплати відображається бухгалтерськими проведеннями, наведеними в таблиці 1.3.

Знос основних засобів – сума амортизації об'єкта основних засобів з початку їхнього корисного використання. Оцінкою зносу служить ринкова вартість фізичного й морального зношування майна.

Таблиця 1.3 – Кореспонденція рахунків купівлі основних засобів виробничого характеру

№ з/н	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Перша подія - отримання об'єкт основних засобів			
1	2	3	4
1	Отримано основні засоби під постачальника	152	631
2	Відображено отримання транспортних, посередницьких, страхових, реєстраційних та інших і послуг, пов'язаних з придбанням основних засобів	152	685
3	Відображено суму податкового кредиту	641	685
4	Відображено витрати на заробітну плату працівникам, що монтують основні засоби	152	661
5	Відображено нарахування на заробітну плату	152	65
6	Введення об'єкта основних засобів в експлуатацію	10	152
7	Перераховано оплату постачальнику (підряднику)	631	311
8	Відображено оплату послуг	685	311
Перша подія - оплата об'єкта основних засобів			
1	Перераховано аванс постачальнику (підряднику)	371	311
2	Відображено виникнення податкового кредиту по ПДВ	641	644
3	Отримано основні засоби від постачальника (підрядника)	152	631
4	Відображено суму податкового кредиту	644	631
5	Відображено отримання транспортних, посередницьких, страхових, реєстраційних та інших послуг, пов'язаних з придбанням основних засобів	152	685
6	Відображено суму податкового кредиту	641	685
7	Відображено витрати на заробітну плату працівникам, що монтують основні засоби	152	661
8	Відображено нарахування на заробітну плату	152	65
9	Введення об'єкта основних засобів в експлуатацію	10	152
10	Здійснено оплату послуг	685	311
11	Відображено взаємозалік заборгованостей	631	371

Фізичний знос – характеризує поступову втрату засобами праці своїх первісних техніко-експлуатаційних якостей у наслідку їхнього використання у виробництві або від їхньої бездіяльності, або надзвичайних обставин. Його можна визначити двома способами:

- розрахунковим шляхом – при цьому ринкова вартість використовуюваного майна співвідноситься з точно такою же маркою нового майна:

$$I_n = C_{н. п.} - C_{б.} / C_{н. п.} * 100\% \quad (1.1)$$

де $C_{н.п.}$ – вартість нового основного засобу на момент розрахунку;

$C_{б.}$ – ринкова вартість основного засобу, що перебуває на балансі підприємства;

- експертним шляхом – результат опитування фахівців, що визначають фізичний знос майна «на око».

Моральний знос – виражається в знецінюванні об'єктів основних засобів під впливом науково-технічного прогресу задовго до їх повного фізичного зносу. Він визначається шляхом порівняння ринкової вартості експлуатованого основного засобу з новим основним засобом, що керівництво хотіло б мати в заміні існуючого. Його можна визначити двома способами:

- регіональним – керівництво орієнтується на нові основні засоби, які можна придбати в даному регіоні (Україні):

$$I_p = C_{н.р.} - C_{б.} / C_{н.р.} * 100\% \quad (1.2)$$

де $C_{н.р.}$ – вартість нового основного засобу, яким керівники хочуть замінити існуючі основні засоби і яке можна придбати в даному регіоні;

- макрознос – керівництво орієнтується на новітні розробки у світовому масштабі:

$$I_m = C_{н.м.} - C_{б.} / C_{н.м.} * 100\% \quad (1.3)$$

де $C_{н.м.}$ – вартість новітніх світових зразків [4].

Для відшкодування зносу на підприємстві нараховується амортизаційний фонд. Амортизація основних фондів – це процес перенесення авансованої раніше вартості всіх видів засобів праці на вартість продукції з метою її повного відшкодування [2].

Для розрахунку амортизації основних засобів з метою бухгалтерського обліку існує три показники: вартість, яку амортизують; строк корисного використання; ліквідаційна вартість.

Вартість, яку амортизують – первісна або переоцінена вартість необоротних активів за винятком їхньої ліквідаційної вартості

$$C \text{ амор.} = C \text{ перв.} - C \text{ ліквид.} \quad (1.4)$$

Строк корисного використання (експлуатації) об'єкта – очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їхнім використанням буде виготовлений (виконаний) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг)

Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, установлюваного підприємством при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), і припиняється на період його реконструкції, модернізації добудування, дообладнування й консервації.

При визначенні строку корисного використання (експлуатації) варто враховувати:

- очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності;
- передбачуваний фізичний й моральний знос;
- правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори.

Основні фонди підлягають розподілу по групах.

Відповідно до НП(С)БО № 7 амортизація основних засобів (крім інших необоротних активів) нараховується із застосуванням наступних методів [19]:

- прямолінійний метод;
- метод зменшення залишкової вартості;
- метод прискореного зменшення залишкової вартості;
- кумулятивний метод;
- виробничий метод.

Нормами НП(С)БО 7 «Основні засоби» [19] встановлена методологія розкриття в бухгалтерському обліку зміни облікової вартості основних засобів в результаті їх переоцінки і різниць від переоцінки залишкової вартості об'єктів основних засобів які не переоцінювалися.

Підставою для переоцінки основних засобів є істотне відхилення залишкової вартості даного об'єкта від його справедливої вартості на дату балансу.

Визначення справедливої вартості об'єктів основних засобів приведені в НП(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» [20].

При здійсненні переоцінки основних засобів, зменшенні і відновленні їх корисності необхідно також враховувати істотність доходів і витрат, які при цьому виникають.

Такі значення порога суттєвості для проведення порога суттєвості для переоцінки основних засобів рекомендовані Мінфіном у Наказі №561 «Методичні рекомендації по бухгалтерському обліку основних засобів». Однак підприємство може вибрати для себе й інші значення порога істотності.

Якщо залишкова вартість об'єкту дорівнює нулю, то його переоцінена залишкова вартість визначається складанням справедливої вартості цього об'єкту і його первинної (переоціненої) вартості без зміни суми зносу об'єкту.

Відомості про зміни первинної вартості і суми зносу основних засобів заносяться в реєстри їх аналітичного обліку.

Сума дооцінки залишкової вартості об'єкту основних засобів включається до складу додаткового капіталу, а сума зниження ціни – до складу витрат, окрім випадків, вказаних в п. 20 НП(С)БО 7 «Основні засоби».

У випадку переоцінки якого-небудь об'єкта основних засобів на дату, здійснюється переоцінка і всіх інших об'єктів тієї групи основних засобів, до якої відноситься даний об'єкт.

Проведення переоцінки проводиться за рішенням підприємства.

Відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби» [19] у випадку переоцінки об'єкта основних засобів на цю ж дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої відноситься цей об'єкт. При цьому під групою основних засобів для цілей переоцінки варто розглядати сукупність однотипних по технологічних характеристиках, призначенню й умовам використання необоротних матеріальних активів. Класифікація основних засобів, передбачені

НП(С)БО 7 «Основні засоби» [19], не повною мірою відповідає вищевикладеним вимогам, тому в переоцінці повинні брати участь більше деталізовані групи.

Визначення індексу переоцінки можна представити у вигляді формули:

$$I_p = C_v : Z, \quad (1.5)$$

де I_p – індекс переоцінки (у частках);

C_v – справедлива вартість об'єкта основних засобів, що підлягає переоцінці (грн);

Z – залишкова вартість об'єкта основних засобів, що підлягає переоцінці (грн).

Переоцінка основних засобів здійснюється шляхом множення первісної вартості об'єкта основних засобів і суми нарахованого зносу на індекс переоцінки.

Відображення в бухгалтерському обліку результатів від переоцінки вартості основних засобів залежить від результатів попередніх переоцінок.

Якщо переоцінка вартості даного об'єкта основних засобів здійснюється вперше, то в бухгалтерському обліку її результати будуть відображені в такий спосіб:

– сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів включаються до складу додаткового капіталу;

– сума уцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів включаються до складу витрат.

Для відображення витрат, пов'язаних з уцінкою вартості основних засобів, використовується субрах. 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій».

При проведенні наступних переоцінок варто враховувати результати, отримані при попередніх переоцінках:

– суму додаткового капіталу від проведених дооцінок;

– суму витрат від проведених уцінок.

Таблиця 1.4 – Переоцінка вартості основних засобів

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Відображено результати дооцінки: - збільшення первісної вартості - збільшення суми нарахованого зносу	106 41	41 131
2	Відображено результати уцінки: - зменшення суми нарахованого зносу - зменшення залишкової вартості об'єкта з одночасним списанням зносу	131 975	106 106
3	Списано витрати на фінансовий результат	793	975

Таким чином, при проведенні переоцінки основних засобів необхідно враховувати результати попередніх переоцінок.

Бухгалтерський облік зменшення корисності об'єкта основних засобів необхідно вести відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби» з урахуванням відповідних норм НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів».

Зменшення корисності об'єкта основних засобів також перебуває й залежно від ринкової вартості такого об'єкта. Щоб підтвердити це, проаналізуємо вплив ознак, що свідчать про зменшення корисності активу, на ринкову вартість активу. Покажемо таку залежність у табличній формі (табл. 1.5).

Норми, що регулюють зменшення корисності основних засобів (активів), регулюються двома стандартами бухгалтерського обліку, зіставимо, яким образом це робиться в кожному зі стандартів окремо (табл. 1.6).

Таблиця 1.5 – Залежність зменшення корисності об'єкта основних засобів від ринкової вартості

№	Ознаки, що свідчать про зменшення корисності активу	Впливає/не впливає ознака на ринкову вартість активу
1	2	3
1	Зменшення ринкової вартості активу на протягу звітного періоду на істотно більшу величину, ніж очікувалося	Впливає, тому що ознакою є сама ринкова вартість
2	Природне старіння або фізичне ушкодження активу	Впливає, зменшуючи ринкову вартість такого активу

Продовження таблиці 1.5

1	2	3
3	Істотні негативні зміни в технологічному, ринковому, економічному або правовому оточенні, у якому діє підприємство, що відбулося протягом звітного періоду або очікувані найближчим часом	Впливає, зменшуючи ринкову вартість активів такого підприємства
4	Збільшення протягом звітного періоду ринкових ставок відсотка або інших ринкових ставок доходу від інвестицій, що може вплинути на ставку дисконту й істотно зменшити суму очікуваного відшкодування активу	Впливає, тому що ринкова вартість активів може як зменшитися, так і зростати
5	Перевищення балансової вартості чистих активів підприємства над їхньою ринковою вартістю	Впливає, тому що ознакою є сама ринкова вартість
6	Істотні зміни способу використання активу протягом звітного періоду або такі очікувані зміни в майбутньому періоді, які будуть негативно впливати на діяльність підприємства	Впливає, зменшуючи ринкову вартість активів такого підприємства
7	Інші свідчення того, що ефективність активу є або буде гірше, ніж очікувалося	Впливає, зменшуючи ринкову вартість такого активу

Таблиця 1.6 – Норми, що регулюють зменшення корисності основних засобів в залежності від стандартів

№	Показник	НП(С)БО 7 «Основні засоби»	НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів»
1	2	3	4
1	Зменшення корисності об'єкта основних засобів (активу), що не переоцінювався	Втрати від зменшення корисності об'єктів основних засобів включається до складу витрат звітного періоду зі збільшенням у балансі суми зносу основних засобів	Втрати від зменшення корисності активу признаються іншими видатками
2	Зменшення корисності об'єкта основних засобів (активу), що відображений в обліку переоціненої вартості	Втрати від зменшення корисності об'єктів основних засобів направляються на зменшення іншого додаткового капіталу, а перевищення включається у витрати звітного періоду	Втрати від зменшення корисності активу відносно активів, відображених по переоціненій вартості, признаються іншими видатками, у порядку, передбаченому відповідним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку з одночасним зменшенням балансової вартості

Продовження таблиці 1.6

1	2	3	4
3	Амортизація	-	Після визнання втрат від зменшення корисності активів, що амортизуються нарахування амортизації здійснюється, виходячи з нової балансової вартості активу й переглянутого строку його корисного використання

Таким чином, при відображенні в бухгалтерському обліку втрат від зменшення корисності основних засобів у першу чергу необхідно керуватися загальними правилами, установленими НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів», а потім – уточнюючими правилами, установленими НП(С)БО 7 «Основні засоби».

Порядок відображення в бухгалтерському обліку зменшення корисності об'єкта основних засобів, що не переоцінювався наведено в таблиці 1.7.

Таблиця 1.7 – Зменшення корисності об'єкта основних засобів

№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		дебет	кредит
1	2	3	4
1	Відображено втрати від зменшення корисності об'єкта основних засобів	977	131
2	Відображено втрати від зменшення корисності об'єкта основних засобів: - у межах суми перевищення попередніх дооцінок над уцінками - у сумі перевищення зменшення корисності над іншим додатковим капіталом	41 131 977	10 10 10
3	Відображено втрати від зменшення корисності об'єкта основних засобів	977	10

Якщо об'єкт основних засобів не переоцінювався, зменшення корисності такого об'єкта відображається як збільшення його зносу, в аналогічній ситуації для об'єкта, відображеного по переоціненій вартості, зменшення корисності відображається як зменшення його первісної вартості - так пропонує НП(С)БО

28 «Зменшення корисності активів». Чи змінюється зношування об'єкта основних засобів, або на ту ж суму змінюється його первісна вартість - результат однаковий: в обох випадках залишкова вартість об'єкта основних засобів буде однаковою. однак для аналізу фінансової звітності це має принципове значення.

Відповідно до норм НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів», якщо ознаки зменшення корисності активу перестали існувати, то вигоди від відновлення корисності активу признаються іншим доходом, а щодо активів, відображених в обліку по переоціненій вартості, у порядку, передбаченому відповідної НП(С)БО з одночасним збільшенням його балансової (залишкової) вартості.

Відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби» вся сума витрат на ремонт основних засобів відносяться на витрати звітного періоду. Те ж саме стосується й витрат, пов'язаних з технічним обслуговуванням основних засобів.

Відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати» на ремонт основних засобів включають до складу (табл. 1.8):

- загальновиробничих витрат по основним засобам, використаним безпосередньо в процесі виробництва;
- адміністративних витрат по основним загальногосподарським засобам;
- витрат на збут по основним засобам, зв'язаним зі збутом продукції;
- інших операційних витрат по основним засобам соціально-культурного призначення, що беруть участь у процесі досліджень і розробок.

Таблиця 1.8 – Відображення операцій з ремонту

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Перераховано передоплату за послуги з ремонту	371	31
2	Відображено право на податковий кредит по ПДВ	641	644
3	Відображено витрати по зробленому ремонті	23, 91, 92	63
4	Списано суму раніше відображеного податкового кредиту по ПДВ	644	63
5	Відображено залік заборгованостей	63	371
6	Списано витрати на фінансовий результат	791	23, 91, 92

Разом з тим згідно п. 30 «Методичних рекомендацій по бухгалтерському обліку основних засобів» № 561 витрати на капітальний ремонт можуть бути визнані капітальними інвестиціями, якщо ціна придбання активу вже відображає зобов'язання підприємства здійснити в майбутньому витрати для приведення активу в стан, у якому він придатний для використання. Наприклад, у випадку придбання будинку, що вимагає ремонту, витрати на ремонт відносяться на збільшення первісної вартості цього будинку до суми, що може бути відшкодована від використання будинку в майбутньому.

Вибуття основних засобів регламентовано НП(С)БО 7 «Основні засоби» [19]. На підприємствах вибуття основних засобів у системі рахунків відображають наведеними в таблиці 1.9 записами.

Таблиця 1.9 – Ліквідація основних засобів

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Відображено списання суми нарахованого зносу	131	105
2	Списано залишкову вартість ліквідованого об'єкта основних засобів	977	105
3	Сума витрат, пов'язана з ліквідацією об'єкта основних засобів, списана на фінансовий результат	793	977

Основою для записів є акти про ліквідацію основних засобів, інвентарні картки, листки-розшифрування, групувальні відомості тощо (табл.1.10).

Таблиця 1.10 – Безкоштовна передача основних засобів

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Списано суму нарахованого зносу по переданому об'єкту основних засобів	131	10
2	Списано залишкову вартість переданого об'єкта основних засобів з одночасним збільшенням витрат	977	10
3	Списано витрати на фінансовий результат	793	977

При продажі основних засобів (табл.1.11):

Таблиця 1.11 – Продаж об'єкта основних засобів

№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Відображено переведення до складу необоротних активів, що утримуються для продажу:		
	– відображена залишкова вартість	286	104
	– списано нарахований знос	131	104
2	Відображено дохід від продажу при його передачі покупцеві	377	712
3	Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	712	641
4	Списана балансова вартість об'єкту	943	286
5	Отримані грошові кошти від продажу об'єкту	311	377
6	Списані доходи і витрати на фінансові результати	712	791
		791	943

У разі продажу об'єкту за грошові кошти необхідно керуватися п. 33 і п. 34 НП(С)БО 7, відповідно до яких:

- вартість проданого активу списується з балансу;
- фінансовий результат визначається відніманням з доходу від продажу об'єкту основних засобів його залишкової вартості, посередніх податків і витрат, пов'язаних з таким продажем.

Проте з 01 січня 2008р., згідно НП(С)БО 27 «Необоротні активи, призначені для продажу, і припинена діяльність», об'єкти основних засобів, які підприємство готує продавати, повинні бути переведені до складу необоротних активів, призначених для продажу.

1.3 Теоретичні основи аудиту основних засобів

Метою аудиту основних засобів є перевірка достовірності всіх даних про основні засоби та операції з ними, наявних у фінансовій звітності, і висловлення щодо них обґрунтованої думки. Можна виділити наступні завдання аудиту основних засобів:

- вивчення складу та структури основних фондів підприємства, що перевіряється;
- вивчення умов зберігання та експлуатації основних засобів;
- підтвердження правильності первісної оцінки основних засобів, а

також усіх переоцінок;

- підтвердження первинної оцінки системи внутрішнього контролю та обліку;
- перевірка правильності відображення всіх операцій з руху основних засобів;
- оцінка нарахованої амортизації та достовірності її відображення в обліку;
- встановлення обсягів проведених ремонтів основних засобів та правильності відображення відповідних витрат у бухгалтерському обліку;
- оцінка якості проведеної інвентаризації.

Для забезпечення виконання всіх цих завдань аудитор повинен перевірити правильність віднесення об'єктів до основних засобів, їх наявність і збереження (забезпечення необхідних умов експлуатації та зберігання), правильність первинної оцінки та всіх проведених переоцінок, реєстрацію всіх даних і рухових операцій, нарахування та відображення амортизації, відповідність посад матеріально відповідальних осіб спеціальному переліку посад, а також наявність у них усіх можливостей для забезпечення збереження основних засобів. Для виконання всіх перерахованих вище завдань аудитор має право запросити всі необхідні документи, які можуть слугувати джерелами для отримання аудиторських доказів (постанови, накази, вихідні документи, реєстри бухгалтерського обліку, письмові пояснення уповноважених працівників особи, що перевіряється, інформацію, отриману з інших джерел).

Для отримання аудиторських доказів можуть бути використані такі процедури:

- інспекція (дозволяє отримати документальні аудиторські докази, є перевіркою записів, документів, матеріальних цінностей);
- нагляд (представляє контроль за процесом або операцією, що виконується іншими); опитування (пошук інформації у осіб, обізнаних у цьому питанні, в межах або за межами суб'єкта аудиту);
- підтвердження (відповідь на запит щодо підтвердження інформації, що

міститься у фінансовій звітності);

- перерахунок (перевірка правильності розрахунків у первинних документах, виконання аудитором самостійних розрахунків);
- аналітичні процедури (аналіз та оцінка всієї інформації, отриманої аудитором).

Усі отримані результати аудиторської перевірки мають бути зафіксовані в робочих документах.

Для того щоб аудитор міг перевірити всі операції з основними засобами, він працює з наступними документами:

- нормативні та розпорядчі документи, що регламентують закупівлю основних засобів і всі дії з ними, організацію їх обліку та оподаткування;
- накази (про облікову політику організації, про призначення відповідальних осіб);
- реєстри синтетичного та аналітичного обліку руху основних засобів;
- первинні документи для обліку операцій з основними засобами;
- фінансова звітність.

Крім класичного поділу на зовнішній і внутрішній, аудит поділяється на обов'язковий і ініціативний. Обов'язковий аудит – щорічна перевірка звітності організації або індивідуального підприємця, що передбачена законом. Основними причинами необхідності проведення обов'язкового аудиту є те, що багато користувачів фінансової звітності підприємства та осіб, зацікавлених у його діяльності, часто не мають достатньої кваліфікації для оцінки достовірності цієї звітності, а також те, що таким чином держава отримує можливість контролювати діяльність великих та середніх підприємств.

Ініціативний аудит проводиться за рішенням суб'єкта господарювання. Цілі такого аудиту можуть бути різними; вони залежать від супутніх аудиторських послуг, що надаються, і від угоди між аудиторською організацією та клієнтом. Характер і обсяг перевірки, що проводиться в даному випадку, визначається замовником.

Отже, методологічні основи обліку основних засобів визначені НП(С)БО7. До основних засобів належать будівлі, споруди, силові машини та устаткування, передавальні пристрої, транспортні засоби, робоча худоба, багаторічні насадження, інші основні засоби, що діють у сфері матеріального виробництва. Первинними документами є акти приймання-передачі ОЗ, акти списання, інвентарні картки обліку ОЗ та інші. Для обліку й узагальнення інформації про наявність і рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів та орендованих цілісних майнових комплексів, віднесених до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості призначено рахунок 10 «Основні засоби».

Метою аудиту основних засобів є підтвердження інформації щодо повноти, достовірності, законності та правильності відображення в обліку основних засобів, а також установити дотримання підприємством вимог НП(С)БО 7 «Основні засоби» і Податкового кодексу України.

2 ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ НА ТОВ «ЕЛЬБРУС»

2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Ельбрус»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Ельбрус» створено шляхом об'єднання майна громадян учасників та їх підприємницької діяльності на підставі Установчого договору та Статуту від 14 червня 2001 року № 25488178Ю0010500. Товариство створено з метою отримання прибутку на основі задоволення потреб громадян, колективних, державних та інших підприємств, закладів та організацій у послугах, товарах і роботах, які визначаються предметом діяльності.

При здійсненні статутної діяльності Товариство виконує ремонт, техобслуговування транспортних засобів та торгово-закупочну діяльність.

Основними напрямками діяльності товариства є:

- оптова та роздрібна торгівля паливно-мастильними матеріалами;
- оптова та роздрібна торгівля іншими непродовольчими матеріалами;
- оптова та роздрібна автомобільними деталями та приладдям;
- технічне обслуговування та ремонт автомобілів.

Товариство здійснює виробничу та комерційну діяльність силами трудового колективу, своїх підрозділів і служб за договорами, що укладаються з громадянами, підприємствами, закладами та організаціями. Самостійно встановлює форми, системи та розміри оплати праці, та інші види прибутків осіб працюючих за наймом.

Товариство самостійно здійснює матеріально-технічне забезпечення власного виробництва (діяльності) та набуває майно через систему прямих угод (контрактів) або через товарні біржі та інші посередницькі організації. Товариство набуває необхідне майно та ресурси також через комерційні центри, дрібнооптові бази та у громадян.

Товариство реалізує свою продукцію, інші матеріальні цінності на основі

прямих угод (контрактів), через товарні біржі мережу власних торгівельних підприємств і підприємств громадського харчування. Товариство реалізує свою продукцію, майно за цінами, встановленими самостійно або на договірній основі, а у випадках, передбачених законодавчими актами України, за державними цінами та тарифами. Основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства представимо в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Ельбрус»

№ п/п	Показники	Од. виміру	2020 р.	2021 р.	Зміни	Темпи росту, %
1	2	3	4	5	6	7
1	Виручка від реалізації товарів, робіт, послуг	тис. грн	4983,4	8925,6	3942,2	179,1
2	Запаси	тис. грн	115,1	251,1	136,0	218,1
3	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн	2755,4	5596,5	2841,1	203,1
4	Адміністративні витрати	тис. грн	394,2	648,3	254,1	164,4
5	Витрати на збут	тис. грн	242,0	236,4	-5,6	97,6
6	Чистий прибуток	тис. грн	66,7	72,9	6,2	109,3
7	Рентабельність виробництва продукції	%	2,4	1,3	-1,1	54,2
8	Швидкість оборення запасів гр.1 : гр.2	обіг	43,29	35,54	-7,75	82,1
9	Чисельність робітників, всього	чол.	20	22	2,0	110,0
10	Виробітка одного робітника, гр.1 : гр.4	тис. грн	249,2	405,7	156,5	162,8
11	Вартість основних засобів	тис. грн	921,1	1062,7	141,6	115,4
12	Фондовіддача гр.1 : гр.11	тис. грн	5,41	8,39	2,98	155,1
13	Активи	тис. грн	1074,8	1336,8	226,0	124,4

Майно підприємства на кінець 2021 збільшилося на 24,4% або на 226 тис. грн. Виручка від реалізації збільшилася на 79,1% або на 3942,2 тис. грн в порівнянні з 2020 р., собівартість же збільшилася на 2841,1 тис. грн, що пов'язано з ростом заробітної плати та платежів за енергоносії, адміністративні витрати збільшилися на 64,4% або на 254,1 тис. грн, що пов'язано з ростом комунальних послуг та зарплати апарата управління. Витрати на збут зменшилися на 5,6 тис. грн. В зв'язку з ростом реалізації збільшилися запаси на

підприємстві на 136,0 тис. грн та основні фонди на 141,6 тис. грн. В зв'язку з ростом запасів зменшилась їх оборотність на 7,75 оборотів, виробіток на одного робітника збільшилася на 156,5 тис. грн, збільшилася фондівдача на 55,1% порівняно з 2020 роком.

Організаційна структура ТОВ «Ельбрус» відображена на рисунку 2.1.

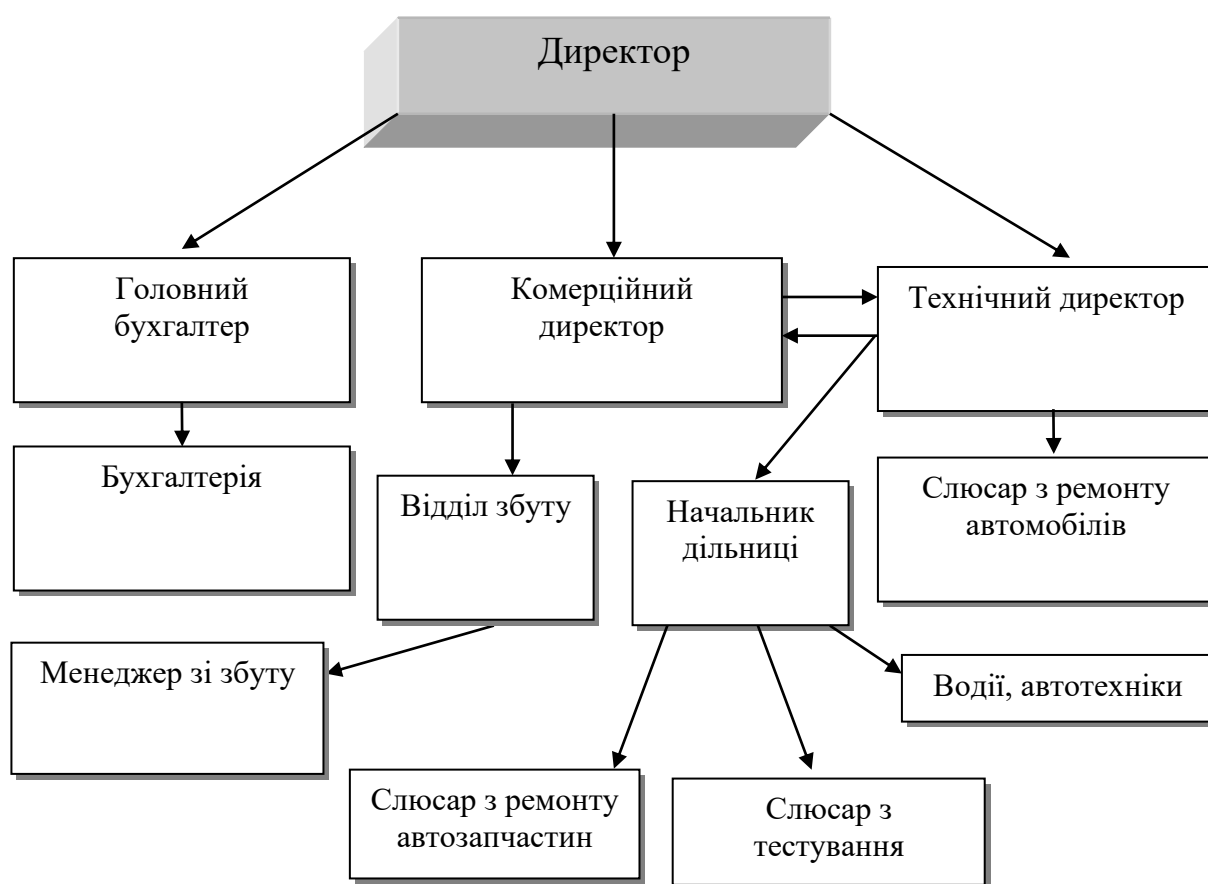

Рисунок 2.1 – Організаційна структура ТОВ «Ельбрус»

Розрахунки товариства за своїми зобов'язаннями здійснюються у безготівковому порядку і готівкою через заклади банків і відповідно до правил виконання розрахункових та касових операцій, визначених НБУ України. Товариство має право користуватися банківським кредитом на комерційній договірній основі. Товариство може надавати банку на договірній основі право використовувати свої вільні грошові засоби і встановлювати відсотки за їх використання. Товариство має право будувати, купувати, брати та здавати в оренду, як на Україні так і за її межами, для своєї діяльності виробничі об'єкти,

рухоме та нерухоме майно. Товариство організовує виставки, ярмарки, симпозиуми, аукціони в Україні, СНД та за кордоном. Товариство здійснює бухгалтерський облік результатів своєї роботи, веде статистичну звітність і направляє її у встановленому обов'язі органам державної статистики, несе відповідальність за достовірність бухгалтерської та статистичної звітності.

2.2 Облік основних засобів на ТОВ «Ельбрус»

Побудова обліку основних засобів на ТОВ «Ельбрус» ґрунтується на їх визнанні та економічній класифікації. Основними засобами на ТОВ «Ельбрус» визнаються матеріальні активи:

- які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, при передачі в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій;

- очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він більше одного року).

Основні засоби класифікуються за групами відповідно до ст. 5 НП(С)БО 7 «Основні засоби»:

- група «Будівлі, споруди, передавальні пристрої»: виробничі будівлі (цехи № 1, № 2, № 3), адміністративна будівля, складські приміщення, лінії електропередачі, водопровід (рахунок 103);

- група «Машини й обладнання»: виробничі машини, верстати, піч, комп'ютерна техніка (рахунок 104);

- група «Транспортні засоби»: автобус, легковий і вантажний транспорт (рахунок 105);

- група «Інвентар»: офісні меблі, інвентар цехів, офісне обладнання (рахунок 106);

Одиницею обліку основних засобів в бухгалтерському обліку підприємства є окремий інвентарний об'єкт. Облік необоротних активів та фінансових інвестицій на ТОВ «Ельбрус» ведеться в журналі 4.

В аналітичному обліку основні засоби обліковуюємо в натуральному вираженні за інвентарним об'єктом. Надання об'єкту основних засобів інвентарного номера на ТОВ «Ельбрус» здійснюється спираючись на номер бухгалтерського рахунку і субрахунку, на якому обліковується об'єкт. Так комп'ютер має інвентаризаційний номер 10422, до 104 – номер рахунку і субрахунку, 22 – номер даного об'єкта основних засобів у сукупності йому подібних.

На кожний первинний документ складається графік документообігу. При документальному оформленні господарських операцій (див. рис. 2.2) і пов'язаних з ними змін на підприємстві відбувається рух облікової інформації між первинною документацією, регістрами синтетичного і аналітичного обліку і звітністю.

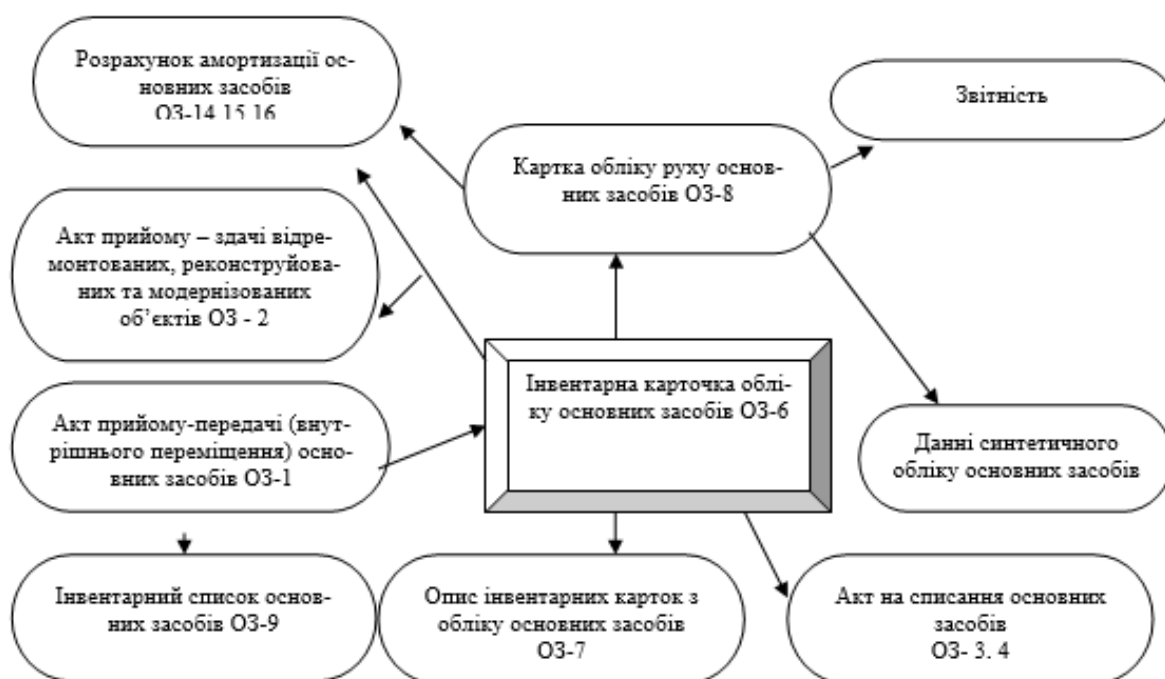

Рисунок 2.2 – Взаємозв'язок первинних документів обліку основних засобів на ТОВ «Ельбрус»

Для обліку основних засобів на підприємстві використовуємо рахунки № 10 «Основні засоби» і № 13 «Знос необоротних активів», субрахунки № 131 «Знос основних засобів». Сальдо рахунку №11 «Інші необоротні матеріальні

активи» разом з сальдо рахунку № 10 «Основні засоби» відображається в Балансі загальною сумою по статті «Основні засоби».

Бухгалтерський облік основних засобів підприємства, які використовують у виробничій діяльності, по сумі витрат, пов'язаних з виготовленням, придбанням, доставкою, спорудою, установкою, страхуванням, під час транспортування, державною реєстрацією, реконструкцією, модернізацією основних засобів, ведемо на рахунку № 10 «Основні засоби» із застосуванням субрахунків.

Документування господарських операцій з обліку основних засобів на ТОВ «Ельбрус» здійснюємо з використанням бланків, які містять реквізити типових або спеціалізованих форм. Оприбутковування і внутрішнє переміщення об'єктів основних засобів оформляємо типовою формою № ОЗ-1; списання – типовими формами № ОЗ-3 і № ОЗ-4; ремонти – типовою формою № ОЗ-2. На актах у обов'язковому порядку проставляють підписи члени постійно діючої впродовж 2020 року інвентаризаційної комісії. Потім завірені первинні документи передають в бухгалтерію для відображення в обліку.

По закінченню терміну служби основних засобів на інвентарних картках в строчках 27-29 робимо відмітку про списання основних засобів. Інвентарні картки по вибулих об'єктах вилучають з картотеки і зберігають в архіві підприємства. Термін зберігання в господарстві визначається планом документообігу: 1 рік у бухгалтерії та 5 років – в архіві.

Списання об'єктів з балансу підприємства здійснюємо на підставі наказу голови правління підприємства. Підсумки по дебету рахунків класу 10 «Основні засоби» і 11 «Інші необоротні матеріальні активи» тотожні даним, відображеним в Балансі і на 01.01.2021 року складають: 138,8 тис. грн. Залишкова вартість основних засобів тих, що числяться на балансі підприємства на 01.01.21 р. дорівнюють 332,7 тис. грн, на 01.01.21 – 710,1 тис. грн. Основні засоби надходять на ТОВ «Ельбрус» в результаті різних господарських операцій.

При надходженні основних засобів всі витрати на їхнє придбання

(створення), які включають в первісну вартість, акумулюють на рах.15 «Капітальні інвестиції». По дебету рахунку відображається збільшення витрат придбання (створення) основних засобів, а по кредиту – списання, введення об'єкта основних засобів в експлуатацію. При створенні основних засобів господарським способом облік ведуть аналогічно обліку придбання основних засобів.

Таблиця 2.2 – Придбання основних засобів за кошти на підприємстві ТОВ «Ельбрус»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		дебет	кредит	
1	Оплата вартості основного засобу - Принтер	371	311	1200
2	Право на податковий кредит з попередньої оплати	641/2 (ПДВ)	644	200
2	Оприбуткування основного засобу	152	631	1000
3	Відображення суми податкового кредиту з ПДВ	644	631	200
4	Оплата витрат по придбанню основного засобу	371	311	360
2	Право на податковий кредит з попередньої оплати	641/2 (ПДВ)	644	60
5	Відображення витрат по придбанню основного засобу	152	685	300
3	Відображення суми податкового кредиту по ПДВ	644	685	60
6	Введення в експлуатацію основного засобу	104	152	1300
7	Залік заборгованостей	631	371	1200

Первісна вартість об'єкта, побудови, виготовленого господарським способом, складається із прямих матеріальних витрат, витрат на оплату праці, непрямих витрат, вартості послуг підрядних організацій, амортизації основних засобів, використовуваних для будівництва (виготовлення) об'єкта основних засобів, і інших витрат, що включаються в первісну вартість об'єкта основних засобів.

Всі витрати по будівництву об'єкта основних засобів як господарським, так і підрядним способом відображаємо на субрах.151 «Капітальне будівництво», по виготовленню – на субрах.152 «Придбання (виготовлення)

основних засобів», а після уведення об'єкта в експлуатацію й складання акту (типова форма № ОЗ-1) списуємо на відповідний субрахунок обліку основних засобів.

Собівартість матеріального активу, що переводиться зі складу оборотних активів до складу основних засобів, відповідно до НП(С)БО 16. У бухгалтерському обліку робимо відповідні записи (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Переведення матеріального активу зі складу оборотних активів до складу основних засобів на ТОВ «Ельбрус»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Відображено переведення оборотних активів до складу основних засобів:			
	Комп'ютер	152	28	2400
2	Відображено введення в експлуатацію об'єкта основних засобів	104	152	2400

Для цілей бухгалтерського обліку, відповідно до НП(С)БО 7, виключення зі складу активів об'єкта основних засобів у випадку його вибуття може відбутися внаслідок невідповідності критеріям визнання активу, або ліквідації, чи продажу або безкоштовної передачі.

У бухгалтерському обліку операції по вибуттю основних засобів відображаємо у відповідності з НП(С)БО 7 «Основні засоби» (п.п. 33-35), 15 «Доходи», НП(С)БО 16 «Витрати» (див. рис. 2.3).

Якщо по якимось причинам основні засоби не відповідають ознакам активу, то приймаємо рішення про його списання. До таких випадків відносять події, внаслідок яких об'єкт основних засобів повністю втрачає свої первісні якості.

Різниця між первісною вартістю й нарахованою раніше амортизацією списується на витрати звітного періоду, у якому відбулося прийняття такого рішення.

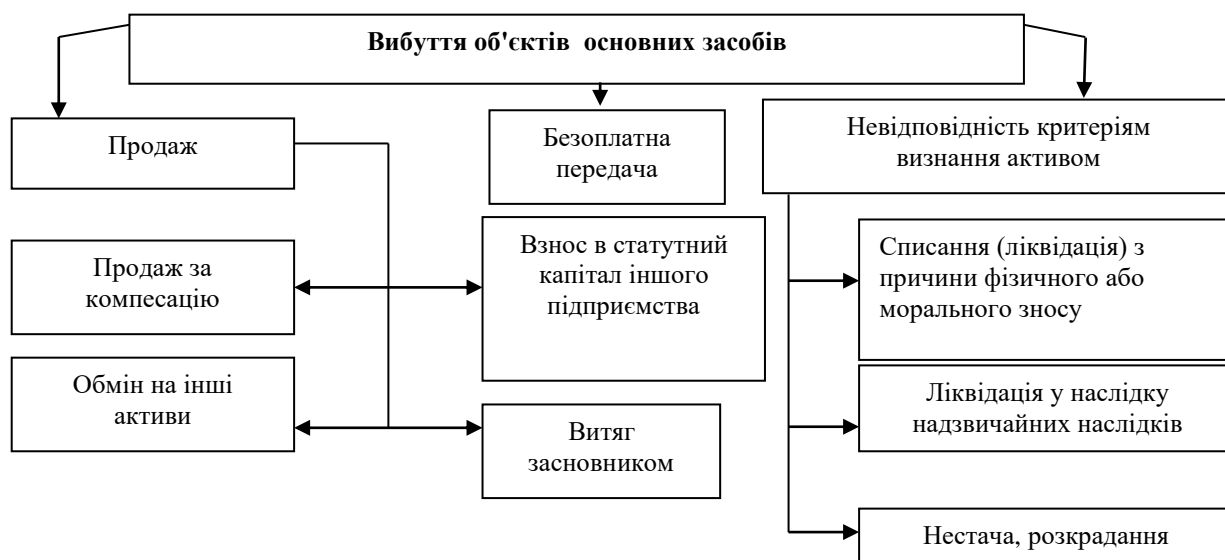

Рисунок 2.3 – Вибуття об'єктів основних засобів на ТОВ «Ельбрус»

Таблиця 2.4 – Ліквідація об'єкта основних засобів на ТОВ «Ельбрус»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Відображено списання суми нарахованого зносу Автомобіль «Газель»	131	105	4630
2	Списано залишкову вартість ліквідованого об'єкта основних засобів	286	105	8960
3	Сума витрат, пов'язана з ліквідацією об'єкта основних засобів, списана на фінансовий результат	793	286	8960

Підприємство може визнати невідповідність основних засобів вимогам, пропонованим до активів, і без яких-небудь «додаткових» подій. До таких випадків, як правило, відносять ухвалення рішення про списання об'єкта основних засобів внаслідок його морального зносу.

У бухгалтерському обліку будь-яка ліквідація об'єкта основних засобів не буде відображена як операція продажу такого об'єкта.

У бухгалтерському обліку будемо робити наступні записи (див. табл.2.5).

Якщо об'єкт основних засобів повністю амортизований, те це ще не є підставою для його обов'язкової ліквідації (списання). Відповідно до п.17 НП(С)БО 7 «Основні засоби», у випадку якщо залишкова вартість об'єкта основних засобів дорівнює нулю, те такий об'єкт підлягає переоцінці.

Переоцінена залишкова вартість об'єкта основних засобів визначаються шляхом збільшення на суму, рівну справедливої вартості.

Таблиця 2.5 – Списання об'єкта основних засобів внаслідок його морального зносу на ТОВ «Ельбрус»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Списано суму нарахованого зносу Телефон «Панасонік»	131	104	1320
2	Списано залишкову вартість ліквідованого об'єкта основних засобів	286	104	890
3	Нарахована сума податкових зобов'язань по ПДВ із одночасним списанням на витрати	286	641	442
4	Відображено списання витрат на фінансовий результат	793	286	442

При цьому нарахованого зносу по такому об'єкту основних фондів не змінюємо. У випадку якщо визначити справедливу вартість неможливо, то підприємство самостійно ухвалює рішення щодо подальшій долі амортизованого об'єкта основних засобів. Перегляд строку корисного використання об'єкта основних засобів з метою подальшої амортизації об'єкта основних засобів. Іншими словами, зменшується сума нарахованого зносу по даному об'єкті основних засобів. Суму зайво нарахованої амортизації будемо відображати в складі доходів. Продаж об'єкта основних засобів і безкоштовна передача об'єктів основних засобів. Суму компенсації, отриману при продажі об'єкта основних засобів, відображаємо в складі доходу звичайної діяльності. Залишкову вартість проданого об'єкта основних засобів відображаємо як собівартість реалізованого необоротного активу з подальшим списанням до складу витрат звичайної діяльності.

Для цілей бухгалтерського обліку безкоштовну передачу активів не признаємо доходом. Однією з умов визнання доходу є наявність доходу (виторгу), сума якого може бути вірогідно визначена.

Таким чином, у бухгалтерському обліку операції з безкоштовної передачі відображаємо аналогічно операціям з списання основних засобів.

Таблиця 2.6 – Продаж об'єкта основних засобів на ТОВ «Ельбрус»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Відображено надходження передоплати за об'єкти основних засобів	311	681	96320
2	Відображено суму податкових зобов'язань з ПДВ	643	641	16053
3	Переведено основні засоби в необоротні активи, які утримуються для продажу	286	103	91257
		286	104	3370
4	Списано суму нарахованого зносу: - по переданому будинку - по переданому комп'ютеру	131	286	13420
		131	286	940
5	Відображено собівартість реалізованих об'єктів основних засобів: - залишкова вартість будинку - залишкова вартість комп'ютера	943	286	77837
		943	286	2430
6	Відображено суму доходу	361	712	96320
7	Списано суму раніше відображеного податкового зобов'язання по ПДВ	712	643	16053
8	Сума доходу списана на фінансовий результат	712	793	80267
9	Списана на витрати собівартість реалізованих об'єктів основних засобів	793	943	80267

Таблиця 2.7 – Безкоштовна передача основних засобів на ТОВ «Ельбрус»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Списано суму нарахованого зносу по переданому об'єкту основних засобів	131	10	568
2	Списано залишкову вартість переданого об'єкта основних засобів з одночасним збільшенням витрат	976	10	1630
3	Списано витрати на фінансовий результат	793	976	1630

Згідно з наказом про облікову політику амортизацію основних засобів (за винятком МНМА) підприємство «Ельбрус» здійснює із застосуванням таких методів амортизації:

- груп «Будівлі, споруди, передавальні пристрої», «Транспортні засоби», «Інвентар» – за допомогою прямолінійного методу з урахуванням терміну корисного використання та ліквідаційної вартості необоротних активів;
- групи «Машини й обладнання» – виробничого методу;
- групи «Інші основні засоби» – методу прискореного зменшення

залишкової вартості.

Таким чином, у бухгалтерському обліку операції з безкоштовної передачі відображаємо аналогічно операціям з списання основних засобів. Згідно з наказом про облікову політику амортизацію основних засобів (за винятком МНМА) підприємство «Ельбрус» здійснює із застосуванням таких методів амортизації:

- груп «Будівлі, споруди, передавальні пристрої», «Транспортні засоби», «Інвентар» – за допомогою прямолінійного методу з урахуванням терміну корисного використання та ліквідаційної вартості необоротних активів;

- групи «Машини й обладнання» – виробничого методу;

- групи «Інші основні засоби» – методу прискореного зменшення залишкової вартості.

Нарахування амортизації проводиться кожного місяця. Нарахування амортизації припиняємо, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта основних засобів. Розрахуємо амортизацію Автозаправки прямолінійним методом строк експлуатації якої 120 місяців.

Згідно з визначення: «Прямолінійний метод – метод за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний період часу використання об'єкта основних засобів» [2].

Отже: $120 \text{ міс.} : 12 \text{ міс.} = 10 \text{ років}$

Річна сума амортизації = $2206,5 : 10 = 2206,5$

Місячна сума амортизації = $2206,5 : 12 = 183,87$

Річна норма амортизації = $0,833\%$.

На підприємстві ТОВ «Ельбрус» додалося більше обладнання, первинна вартість складає 81 000 грн. Підприємство прийняло рішення про граничний термін експлуатації, а саме 4 роки, після чого внаслідок фізичного та морального зносу, а також зміни техніки закупили нове обладнання через 4 роки підприємство планує розпочати вивести виручку за володіння у розмірі 16 000 грн. Виходячи з цього, внесок в амортизацію, становить 65 000 грн ($81000 - 16000 = 65 000$).

Таблиця 2.8 – Розрахунок і відображення амортизації прямолінійним методом Автозаправки в бухгалтерському обліку ТОВ «Ельбрус»

Роки експлуатації	Залишкова вартість, грн	Норма амортизації	Місячна сума амортизації, грн
1	2	3	4
1 рік, всього	22065	0,833	183,88
Січень	22065		183,88
Лютий	2188,20		183,88
Березень	21697,24		183,88
Квітень	21513,36		183,88
Травень	21329,48		183,88
Червень	21145,6		183,88
Липень	20961,77		183,88
Серпень	20777,84		183,88
Вересень	20593,96		183,88
Жовтень	20410,08		183,88
Листопад	20226,40		183,88
Грудень	20042,32		183,88
2 рік, всього	19858,44		2206,56

Згідно з визначенням: «Метод зміни додаткової вартості – це метод, за якого річна сума амортизація розраховується як надбавка до надмірної вартості об'єкта на початку успіх чи велике везіння в день початку відновлення амортизації та швидкість річної амортизації» [2]. Норма річної амортизації (для транспортних засобів) розраховується як різниця між одиницею та результатом кореня кроку кількість ризиків об'єкта внаслідок розподілу ліквідація об'єкта у пріоритетному порядку.

Отже: Рівень норма амортизації = 33,3%.

Розширення річкової сумки амортизації в процесі роботи

Форму власності подано у таблиці 2.9.

Як видно із таблиці 2.9, амортизація об'єкта за весь строк його експлуатації склала 65000 грн, тобто дорівнює вартості обладнання, яке підлягало амортизації з самого початку і 16000 ліквідаційна вартість.

Таблиця 2.9 – Розрахунок суми амортизації обладнання з використанням методу зменшення залишкової вартості на ТОВ «Ельбрус»

Роки експлуатації	Залишкова вартість, грн	Норма амортизації, %	Місячна сума амортизації, грн
1	2	3	4
1 рік, всього	81000	33,3	26973
Січень	81000		
Лютий	78752,25		2247,75
Березень	76504,5		2247,75
Квітень	74256,75		2247,75
Травень	72021,0		2247,75
Червень	62861,25		2247,75
Липень	67513,5		2247,75
Серпень	65265,75		2247,75
Вересень	63018,0		2247,75
Жовтень	60770,25		2247,75
Листопад	58522,5		2247,75
Грудень	56274,75		2247,75
2 рік, всього	54027	33,3	17991
Січень	54027,0		1499,25
Лютий	52527,75		1499,25
Березень	51028,5		1499,25
Квітень	49529,25		1499,25
Травень	48030,0		1499,25
Червень	46530,75		1499,25
Липень	45031,50		1499,25
Серпень	43532,25		1499,25
Вересень	42033,0		1499,25
Жовтень	40533,75		1499,25
Листопад	39034,5		1499,25
Грудень	37535,25		1499,25
3 рік, всього	36036	33,3	12000
Січень	36036,0		1000,0
Лютий	35036,0		1000,0
Березень	34036,0		1000,0
Квітень	33036,0		1000,0
Травень	32036,0		1000,0
Червень	31036,0		1000,0
Липень	30036,0		1000,0
Серпень	29036,0		1000,0
Вересень	28036,0		1000,0
Жовтень	27036,0		1000,0
Листопад	26036,0		1000,0
Грудень	25036,0		1000,0

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4
4 рік, всього	24036	33,3	8036
Січень	24036,0		669,7
Лютий	23366,3		669,7
Березень	22696,6		669,7
Квітень	22026,9		669,7
Травень	21357,2		669,7
Червень	20687,5		669,7
Липень	20017,8		669,7
Серпень	19348,1		669,7
Вересень	18678,4		669,7
Жовтень	18008,7		669,7
Листопад	17339,0		669,7
Грудень	16669,3		669,7
X	16000	X	65000

Впродовж звітнього року на ТОВ «Ельбрус» здійснені наступні ремонти:

1) у I кварталі був проведений підрядним способом поточний ремонт використовуваного в адміністративних цілях об'єкту А, вартість ремонту склала 3000 грн, окрім того ПДВ – 600 грн.

2) у II кварталі були здійснені наступні заходи:

– підрядним способом проведений поточний ремонт використовуваного в цілях збуту продукції об'єкту Б на суму 9000 грн, окрім того ПДВ – 1800 грн.

– господарським способом проведений поточний ремонт використовуваного безпосередньо в процесі виробництва об'єкту В на суму 3000 грн. У цю суму входить вартість використаних запасних частин (1000 грн), спочатку придбаних для поліпшення (ремонт) основних фондів;

– підрядним способом проведена модернізація об'єкту Г на суму 7000 грн, окрім того ПДВ – 1400 грн. У бухгалтерському обліку об'єкт Г враховується на субрахунку 104 «Машини і устаткування».

Загальна вартість поліпшень (ремонтів), проведених в II кварталі, склала без урахування ПДВ 19000 грн (9000 + 3000 + 7000).

Здійснені ремонти і модернізація основних засобів (основних фондів) відображені в бухгалтерському обліку, що представлені у таблиці 2.10.

Якщо при інвентаризації виявлено недостачу основних засобів, то їх залишкову вартість списуємо в дебет субрахунку 286 «Списання необоротних активів» в кореспонденції з кредитом відповідного субрахунку до рахунку 10 «Основних засобів». Одночасно із списанням суми недостач і втрат від псування цінностей на витрати підприємства ця ж сума повинна бути відображена на збалансованому рахунку 07 «Списаних активів», субрахунок 072 «Невідшкодованих недостачі і втрати від псування цінностей».

Таблиця 2.10 – Облік ремонту і модернізації основних засобів

№ п/п	Зміст операції	Бухгалтерський облік		
		Дебет	Кредит	Сума, грн
1	2	3	4	5
	I квартал			
1	Перерахована попередня оплата за ремонтні роботи на об'єкті А	371	311	3600,00
2	Відображений податковий кредит з ПДВ	641	644	600,00
3	Списана вартість ремонту об'єкту А на адміністративні витрати на підставі акту прийому-здачі виконаних робіт	92	631	3000,00
4	Закриті розрахунки по ПДВ	644	631	600,00
5	Списані суми з рахунків заборгованостей	631	371	3600,00
	II квартал			
6	Списана вартість ремонту об'єкту Б на витрати на збут на підставі акту прийому-здачі виконаних робіт	93	631	9000,00
7	Відображено податковий кредит по ПДВ	641	631	1800,00
8	Перераховані засоби в оплату за ремонтні роботи на об'єкті Б	631	311	10800,00
9	Списані витрати на ремонт використовуваного безпосередньо в процесі виробництва об'єкту В на суму 3000 грн, зокрема:			
	– вартість використаних запасних частин (1000 грн)	23	207	1000,00
	– витрати на оплату праці слюсарів-ремонтників і нарахування внесків до соціальних фондів (всього 2000 грн)	23	66 65	2000 440

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4	5
10	Відображена капітальна інвестиція на підставі акту прийому-здачі виконаних робіт по модернізації об'єкту Г	152	631	7000,00
11	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	1400,00
12	Збільшена первинна вартість об'єкту Г на суму витрат з модернізації	104	152	7000,00
13	Перераховані засоби в оплату за роботи з модернізації об'єкту Г	631	311	8400,00
14	Зменшений на збалансованому рахунку 09 залишок на суму витрат з модернізації об'єкту Г	–	09	7000,00

Аналітичний облік по збалансованому рахунку 07 «Списаних активів» ведеться по кожному випадку встановлення недостач і втрат від псування цінностей.

Нормативними документами порядок відображення в бухгалтерському обліку оприбутковування надлишків основних засобів врегульований не достатньою мірою. На практиці оприбутковування надлишків відображається в обліку так само, як і безвідплатне отримання основних засобів.

Інвентаризаційна комісія ТОВ «Ельбрус» виявила недостачу офісного крісла, первинна вартість якого 3200 грн, сума нарахованого зносу – 1200 грн. За рішенням суду з винного стягається 3000 грн (сума умовна). З цієї суми 2000 грн залишаються у розпорядженні підприємства (ця сума компенсує збитки підприємства), а 1000 грн – що підлягає перерахуванню до бюджету різниця між загальною сумою відшкодування і збитками підприємства.

2.3 Аналіз ефективності використання основних засобів на ТОВ «ЕЛЬБРУС»

Одним з найважливіших елементів матеріально-технічної бази підприємства є основні засоби. Для найбільш ефективної роботи підприємства необхідно стежити за станом основних засобів, направляти капітальні вкладення на реконструкцію й технічне переозброєння, забезпечувати повне

завантаження устаткування, домагатися збільшення фондівдачі, прискорювати відновлення основних засобів, за рахунок більш швидкої заміни малоефективного устаткування прогресивним, високопродуктивним.

Для визначення ефективності використання основних засобів на підприємстві застосовують різні показники.

Показники ефективності використання основних фондів умовно діляться на дві групи:

- загальні, або вартісні;
- частка в валюті балансу.

Для аналізу якісного використання основних засобів необхідно визначати показники, серед яких у першу чергу можна виділити — фондівдачу. Фондовіддача (Φ_v) показує, яка загальна віддача від використання кожної гривні, витраченої на основні виробничі засоби, наскільки ефективно вони використовуються на підприємстві.

$$\Phi_v = \frac{D_p}{C_{oz}} \quad (2.1)$$

де D_p - доход від реалізації товару, грн;

C_{oz} - середньорічна вартість основних виробничих засобів, грн.

$$2020 \text{ р.: } \Phi_v = \frac{4152,8}{(604,6 + 626,9)} : 2 = 6,74$$

$$2021 \text{ р.: } \Phi_v = \frac{7438,0}{(626,9 + 710,1)} : 2 = 11,12$$

При комплексному аналізі використання основних виробничих засобів на підприємстві розраховують ряд приватних показників:

коефіцієнт вибуття основних виробничих засобів ($K_{виб}$)

$$K_{виб} = \frac{B_{виб}}{C_{нр}} \quad (2.2)$$

де $B_{виб}$ — вартість фондів, що вибувають, цього року, грн;

$C_{нр}$ — вартість основних виробничих засобів на початок року, грн;

$$2020 \text{ р.: } K_{\text{внб}} = \frac{24,0}{626,9} = 0,038$$

$$2021 \text{ р.: } K_{\text{внб}} = \frac{27,0}{710,1} = 0,038$$

коефіцієнт відновлення основних виробничих засобів ($K_{\text{від}}$)

$$K_{\text{від}} = \frac{B_{\text{вп}}}{B_{\text{кр}}} \quad (2.3)$$

де $B_{\text{вп}}$ — вартість виробничих засобів, що надійшли цього року, грн;

$B_{\text{кр}}$ — вартість основних виробничих засобів на кінець року, грн;

$$2020 \text{ р.: } K_{\text{від}} = \frac{36,4}{626,9} = 0,058$$

$$2021 \text{ р.: } K_{\text{від}} = \frac{110,2}{710,1} = 0,157$$

коефіцієнт зношеності основних виробничих засобів ($K_{\text{знош}}$)

$$K_{\text{знош}} = \frac{З}{B_n} \quad (2.4)$$

де $З$ – сума нарахованого зносу основних виробничих засобів на момент розрахунку, починаючи від дня введення фондів в експлуатацію, грн;

B_n - первісна вартість основних виробничих засобів;

$$2020 \text{ р.: } K_{\text{знош}} = \frac{294,2}{626,9} = 0,469$$

$$2021 \text{ р.: } K_{\text{знош}} = \frac{352,6}{710,1} = 0,496$$

коефіцієнт придатності основних виробничих засобів ($K_{\text{п}}$)

$$K_{\text{п}} = \frac{(B_n - З)}{B_n} \quad (2.5)$$

$$2020 \text{ р.: } K_{\text{п}} = \frac{626,9 - 294,2}{626,9} = 0,531$$

$$2021 \text{ р.: } K_{\text{п}} = \frac{710,1 - 352,6}{710,1} = 0,504$$

За допомогою аналізу даних, наведених у таблиці 2.13, установимо, яка забезпеченість фондами ТОВ «Ельбрус», у якому технічному стані вони перебувають; який їхній ступінь використання й т.п.

Таблиця 2.13 – Склад основних засобів підприємства ТОВ «Ельбрус» за 2021 р.

№	Найменування показника	Одиниця виміру	Наявність на 01.01.2021 р.	
			усього	у т. ч. по основних видах діяльності
1	Будинки, спорудження й передатні устрої	тис. грн	140,8	140,8
2	Машини й устаткування	тис. грн	93,7	93,7
3	Транспортні засоби	тис. грн	230,5	230,5
4	Інструменти, прилади, інвентар	тис. грн	110,0	110,0
5	Інші основні засоби	тис. грн	34,0	34,0
6	Інші необоротні активи	тис. грн	17,9	17,9
	Усього		626,9	626,9

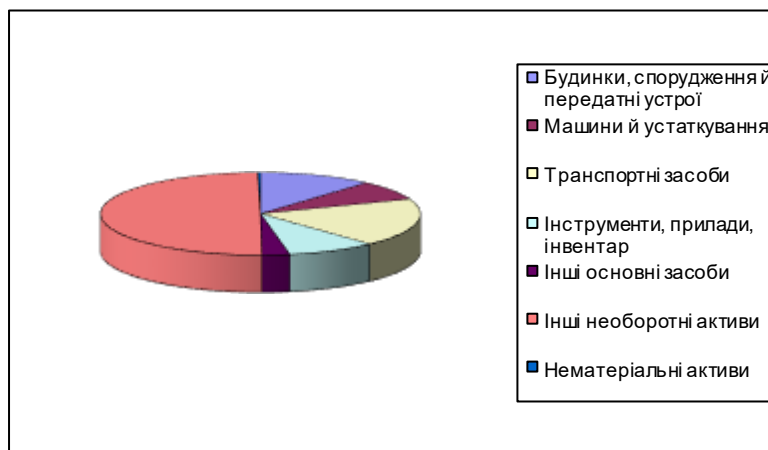
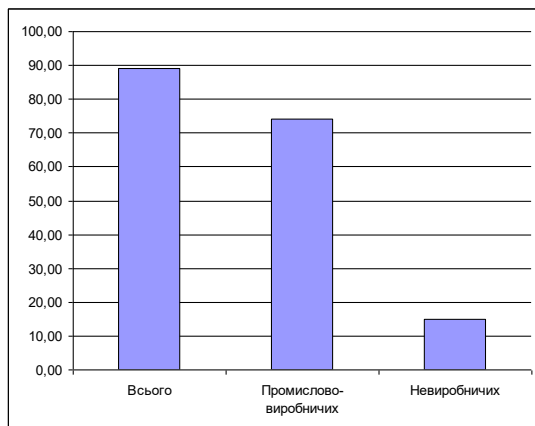

Рисунок 2.4 – Структура основних засобів підприємства ТОВ «Ельбрус» на 01.01.2021 р.

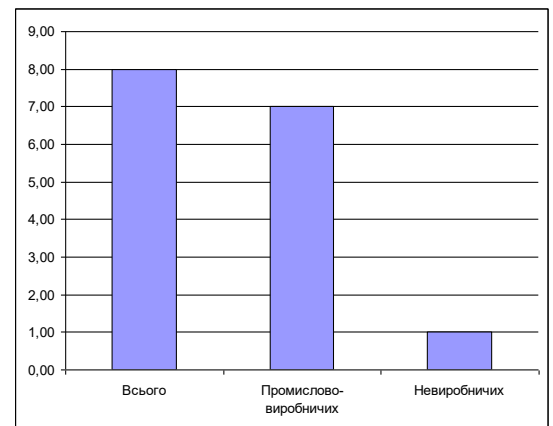
Порівнюючи звітні дані з таблиці 2.14, які показують вартість основних засобів на початок і кінець звітного періоду, проводимо аналіз засобів по структурах, відслідковуючи динаміку змін і відхилень.

Таблиця 2.14 – Наявність, рух і динаміка основних засобів на ТОВ «Ельбрус»

№	Основні засоби	Наявність на 01.01.2021		Надходження у 2021		Вибуття у 2021		Наявність на 01.01.22		+/-
		тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	
1	Промислово-виробничі основні засоби, в тому числі: - активні ОЗ	593,1	97,3	110,2	100,0	27,0	100,0	676,3	97,7	+83,2
		575,0	94,4	102,5	93,0	27,0	100,0	650,5	96,2	+75,5
2	Виробничі основні засоби, використовувані в інших галузях	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Невиробничі основні засоби	33,8	2,7					33,8	2,3	
	Усього	626,9	100	110,2	100	27,0	100	710,1	100	+83,2

а)

б)

Рисунок 2.5 – Динаміка руху основних засобів: а) надійшло; б) вибуло

Таблиця 2.15 – Аналіз зносу основних засобів підприємства ТОВ «Ельбрус»

№	Показник	Од. виміру	На 01.01.21	На 01.01.22	Відхилення, +/-
1	2	3	4	5	6
1	Первісна вартість основних засобів	тис. грн	921,1	1062,7	+83,2
2	Зношування основних засобів за час їхньої експлуатації	тис. грн	294,2	352,6	+58,0
3	Рівень зносу основних засобів	%	31,9	33,2	+1,3
4	Рівень приросту основних засобів	%	9,6	10,3	+0,7

За даними таблиці 2.15 вартість основних засобів на підприємстві зростає на 83,2 тис. грн, або на 12 %, у тому числі основних виробничих засобів на 75,5 тис. грн, або на 11,6 %. Застарілі основні засоби не списуються із-за необхідності застосування застарілих технологічних процесів, що приводить до неконкурентноздатності продукції підприємства.

Якщо первісна вартість основних засобів виросла на 83,2 тис. грн, то їхнє зносу за час експлуатації збільшилось на 58,0 тис грн. Це привело до зростання рівня зносу (зменшенню рівня придатності) основних засобів на 1,3 %, що свідчить про погіршення їхнього технічного стану.

Для підвищення ефективності роботи підприємства необхідно провести заміну й модернізацію застарілого обладнання. Для знаходження фондovіддачі необхідні дані, наведені в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16 – Вихідні дані для розрахунку фондovіддачі

№	Показник	Од. виміру	На 01.01.21	На 01.01.22	Відхилення +/-
1	Обсяг випуску продукції	тис. грн	4152,8	7438,0	+3285,2
2	Середньорічна вартість:	тис. грн			
	а) основних виробничих засобів		593,1	676,3	+83,2
	б) активної частини		575,0	650,5	+75,5
3	Питома вага активної частини засобів		0,969	0,962	-0,007
4	Фондовіддача:	грн			
	а) основних виробничих засобів		7,001	10,998	+3,997
	б) активної частини		7,222	11,434	+4,212
5	Відпрацьовано у звітному періоді:				
	а) годин		1806	1864,8	+58,8
	б) змін		258	259	+1
	в) днів		258	259	+1
6	Коефіцієнт відновлення роботи устаткування		1	1	-
7	Середня тривалість зміни	година	7	7,2	+0,2
8	Випуск продукції, що доводиться на активну частину устаткування	грн	2,299	3,988	+0,989

На підприємстві зростає вартість основних виробничих засобів на +83,2

тис. грн, активної частини на 75,5 тис. грн. Це привело до підвищення фондівіддачі основних виробничих засобів на +3,997 тис. грн й активної їхньої частини на +4,212 грн. Все це свідчить про збільшення ефективності виробництва. На фондівіддачу основних виробничих засобів впливають такі фактори, як зміна питомої ваги активної частини засобів. На підставі даних таблиці покажемо вплив фактору Пв – питома вага активної частини засобів на Фв – фондівіддачу. Зміна фондівіддачі устаткування за рахунок зміни структури основних засобів:

$$\Delta \Phi_{вус} = (VB_1 - VB_0) \times \Phi_{в}^a \quad (2.6)$$

$$\Delta \Phi_{вус} = (0,969 - 0,962) \times 7,222 = 0,0505$$

Зміна фондівіддачі устаткування за рахунок зміни фондівіддачі активної частини:

$$\Phi_{в \text{ акт}} = (\Phi_{в1a} - \Phi_{в0a}) \times Ув1 \quad (2.7)$$

$$\Phi_{в \text{ акт}} = (11,434 - 7,222) \times 0,969 = 4,081$$

Фондівіддача активної частини засобів залежить від його структури, часу роботи й середньогодинного виробництва.

Для аналізу застосуємо факторну модель:

$$\Phi_{B_A} = \frac{Д \times ВГ \times Т}{ОВФ_A} \quad (2.8)$$

де Φ_{B_A} – фондівіддача активної частини;

Д – час роботи устаткування в днях;

ВГ – випуск продукції, що доводиться на активну частину устаткування;

ОВФ_А – середньорічна вартість основних виробничих засобів активної частини;

Т – середня тривалість зміни.

Розрахуємо вплив факторів на приріст фондівдачі активної частини оснащення на 2020р, використовуючи спосіб ланцюгової підстановки:

$$\Phi B_o^A = \frac{D_o \times T_o \times B \Gamma_o}{OB \Phi_o^A} \quad (2.9)$$

$$\Phi B_o^a = \frac{258 \times 7 \times 2,299}{575} = 7,22 \text{ грн}$$

Щоб визначити перший умовний показник фондівдачі, необхідно замість кількості відпрацьованих днів устаткування в 2020 році підставити кількість відпрацьованих днів в 2021 році.

$$\Phi B_{ум1}^A = \frac{D_1 \times T_o \times B \Gamma_o}{OB \Phi_o^A} \quad (2.10)$$

$$\Phi B_{ум1}^a = \frac{259 \times 7 \times 2,299}{575} = 7,248 \text{ грн}$$

За рахунок зміни кількості відпрацьованих днів устаткування рівень фондівдачі буде вище на 0,028 грн.

На наступному етапі потрібно визначити, якою буде фондівдача при використанні кількості відпрацьованих днів і середньо годинної тривалості зміни за 2020 рік, але з величинами інших факторів 2020 року.

$$\Phi B_{ум2}^A = \frac{D_1 \times T_1 \times B \Gamma_o}{BO \Phi_o^A} \quad (2.11)$$

$$\Phi B_{ум2}^a = \frac{259 \times 7,2 \times 2,299}{575} = 7,456 \text{ грн}$$

Оскільки тривалість зміни 2020 року нижче тривалості зміни 2021 року на 0,2 години, то фондівдача збільшиться на 0,208 грн.

Для визначення третього умовного показника фондівдачі розрахунок

проводимо виходячи зі середньогодинної тривалості зміни, кількості відпрацьованих днів устаткування й випуску продукції на активну частину устаткування за 2021 рік.

$$\Phi B_{умз}^A = \frac{Д_1 \times T_1 \times B \Gamma_1}{OB \Phi_0^A} \quad (2.12)$$

$$\Phi B_{умз}^a = \frac{259 \times 7,2 \times 3,988}{575} = 12,933$$

За рахунок збільшення випуску продукції на активну частину оснащення його фондів дача збільшилася на 5,477 грн.

На наступному етапі обліку структури устаткування 2021 року фондів дача становить:

$$\Phi B_1^A = \frac{Д_1 \times T_1 \times B \Gamma_1}{OB \Phi_1^A} \quad (2.13)$$

$$\Phi B_1^a = \frac{259 \times 7,2 \times 3,988}{650,5} = 11,432 \text{ грн}$$

За рахунок зміни структури устаткування фондів дача зменшилася на 4,816 грн (11,432 – 12,933).

Більш повне використання основних засобів і виробничих потужностей приводить до зменшення потреби при введенні нових потужностей при зміні обсягів виробництва. Ефективне використання основних засобів тісно пов'язане з підвищенням якості продукції, що випускається.

Велике значення для підвищення рівня інтенсивного використання основних засобів на підприємстві ТОВ «Ельбрус» має своєчасне здійснення заходів щодо заміни й модернізації фізично відпрацьованого й технічного застарілого обладнання.

Розрахунок даних показників здійснюється за такими формулами:

$$PP = B/C, \quad (2.14)$$

де $ПР$ – продуктивності праці (тис. грн/люд);

$В$ – річна виручка від реалізації продукції (тис. грн);

$Ч$ – середньорічна чисельність робітників (люд).

$$\Phi_{O3} = \Phi / Ч, \quad (2.15)$$

де Φ_{O3} – фондоозброєність (тис. грн/люд);

Φ – середньорічна вартість основних виробничих засобів (тис. грн);

$Ч$ – середньорічна чисельність робітників (люд).

$$\Phi_T = \Phi_n / Ч, \quad (2.16)$$

де Φ_T – технічна озброєність (тис. грн/люд);

Φ_n – середньорічна вартість виробничого обладнання (тис. грн);

$Ч$ – середньорічна чисельність робітників (люд)

Для аналізу також необхідно використовувати фінансові показники звіту про фінансові результати за 2020 – 2021 роки, а також відомості про середньорічну чисельність робітників підприємства за досліджений період.

Розрахуємо продуктивність праці за 2020 рік ($ПР_{2020}$) за формулою 2.14:

$$ПР_{2020} = 4152,8 / 20 = 207,64.$$

Розрахуємо продуктивності праці за 2021 за звітний рік ($ПР_{2021}$) за формулою 2.14: $ПР_{2021} = 7438,0 / 22 = 338,09$.

Зараз необхідно розрахувати фондоозброєність робітників за період, що аналізується, за формулою 2.15.

Фондоозброєність за 2020 рік ($\Phi_{O3_{2020}}$):

$$\Phi_{O3_{2020}} = 593,1 / 20 = 29,60$$

Фондоозброєність за 2021 за звітний рік ($\Phi_{O3_{2021}}$):

$$\Phi_{O3_{2021}} = 676,3 / 22 = 30,74$$

Останнім розраховуємо технічну озброєність праці за період, що аналізується, за формулою 2.16.

Технічна озброєність праці за 2020 рік ($\Phi_{T_{2020}}$):

$$\Phi_{T2020} = 575,0 / 20 = 28,75$$

Технічна озброєність праці за 2021 за звітний рік (Φ_{T2021}):

$$\Phi_{T2021} = 650,5 / 22 = 29,57$$

Згідно з отриманими розрахованими даними (див. таблиця 2.17) у 2021 році було збільшено об'єм випуску продукції на 3285,2 тис. грн у порівнянні з 2020 роком. Виробництво укомплектовано основними засобами на 114,03 %, а по виробничому обладнанню – активної частини ОВФ на 113,1%. Темпи росту продуктивності праці у 2021 році склали 162,8 %, що завищує як значення показника фондоозброєності – 103,64 % так і показника технічної озброєності труда – 102,85 % у порівнянні з 2020 роком.

Таблиця 2.17 – Забезпеченість ТОВ «Ельбрус» основними засобами

Показники	на 01.01.20	на 01.01.21	Відхилення 2020 року	Темпи росту 2020 року %
Річна виручка від реалізації продукції, тис. грн	4152,8	7438,0	+3285,2	179,2
Середньорічна вартість основні виробничі засоби, тис .грн	593,1	676,3	+83,2	114,03
Середньорічна вартість виробничого обладнання, тис. грн	575,0	650,5	+75,5	113,1
Середньорічна чисельність робітників, люд.	20	22	+2	110,0
Продуктивність праці, тис. грн/люд	207,64	338,09	+130,45	162,8
Фондоозброєність, тис. грн/л.	29,66	30,74	+1,08	103,64
Технічна озброєність, тис. грн/люд.	28,75	29,57	0,82	102,85

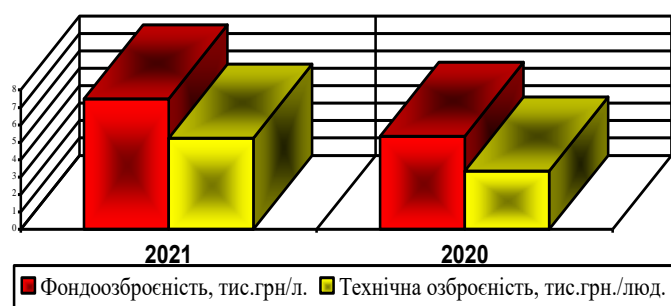

Рисунок 2.6 – Темпи росту фондоозброєності і технічної озброєності за 2020-2021 р.

Результат ефективного використання основних засобів є перш за все збільшення об'ємів виробництва. Тому узагальнений показник ефективності використання основних виробничих засобів повинен будуватися за принципом порівнювання виробленої продукції з усією сукупністю використаних при її виробництві основних засобів. Таким показником є фондovіддача, тобто показник випуску продукції, що припадає на 1 гривню вартості основних засобів.

Розрахунок показника визначається за формулою:

$$\Phi_v = B/\Phi, \quad (2.17)$$

де Φ_v – фондovіддача, тис. грн.:

B – річна виручка від реалізації продукції, тис. грн;

Φ – середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн.

Чим вище цей показник, тим краще, тобто тим більше продукції приходить з однієї гривні вартості основних засобів.

При проведенні аналізу фондovіддачі необхідно дати оцінку виконання плану, вивчивши динаміку за декілька періодів, виявити і кількісно виміряти фактори зміни фондovіддачі, розрахувати резерви її росту. Резерви росту фондovіддачі пов'язані з мобілізацією як екстенсивних факторів, так і інтенсивних факторів – підвищення продуктивності обладнання на одиницю часу.

Для оцінки ефективності використання основних засобів також розраховують показники:

- фондovісткість усіх основних виробничих засобів та їх активної частин; це зворотній показник фондovіддачі, який показує скільки основних засобів у загальному об'ємі продукції. Фондовісткість розраховується за формулою:

$$\Phi_m = \Phi/B, \quad (2.18)$$

де Φ_m – фондovісткість основних виробничих засобів, тис. грн;

Φ – середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн;

V – річна виручка від реалізації продукції, тис. грн.

- фондорентабельність усіх основних виробничих засобів і їх активної частини; визначається відношенням прибутку (балансової або від реалізації) до середньорічної вартості усіх основних засобів або їх активної частини.

Фондорентабельність основних засобів розраховується за формулою:

$$\Phi_p = \Pi/\Phi, \quad (2.19)$$

де Φ_p – фондорентабельність основних виробничих засобів, тис. грн;

Π – балансовий прибуток підприємства, тис. грн;

Φ – середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн.

Тепер зробимо розрахунок показників ефективності використання основних виробничих фондів за період, що аналізується.

Спочатку розрахуємо фондівдачу за формулою 2.17.

Фондовіддача усіх основних виробничих засобів за 2020 рік ($\Phi_{В2020}$):

$$\Phi_{В2020} = 4152,8 / 593,1 = 7,00$$

Фондовіддача усіх основних виробничих засобів за 2021 рік ($\Phi_{В2021}$):

$$\Phi_{В2021} = 7438,0 / 676,3 = 10,99$$

Фондовіддача активної частини виробничих засобів (виробничого обладнання) за 2020 рік ($\Phi_{Ва2020}$):

$$\Phi_{Ва2020} = 4152,8 / 575 = 7,22$$

Фондовіддача активної частини виробничих засобів (виробничого обладнання) за 2021 рік ($\Phi_{Ва2021}$):

$$\Phi_{Ва2021} = 7438,0 / 650,5 = 11,43$$

Розрахуємо фондомісткість основних виробничих засобів.

Фондомісткість усіх основних виробничих засобів за 2020 рік ($\Phi_{М2020}$):

$$\Phi_{М2020} = 593,1 / 4152,8 = 0,143$$

Фондомісткість усіх основних виробничих засобів за 2021 рік ($\Phi_{М2021}$):

$$\Phi_{М2021} = 676,3 / 7438,3 = 0,091$$

Фондомісткість активної частини основних виробничих засобів (виробничого обладнання) за 2020 рік ($\Phi_{\text{ма}2020}$):

$$\Phi_{\text{ма}2020} = 575,0 / 4152,8 = 0,138$$

Фондомісткість активної частини основних виробничих засобів (виробничого обладнання) за 2021 рік ($\Phi_{\text{ма}2021}$):

$$\Phi_{\text{ма}2021} = 650,6 / 7438 = 0,0875 \text{ грн.}$$

Останнім розраховуємо фондорентабельність основних виробничих засобів за період, що аналізується, за формулою 2.19.

Фондорентабельність усіх основних виробничих засобів (виробничого обладнання) за 2020 рік ($\Phi_{\text{р}2020}$):

$$\Phi_{\text{р}2020} = 66,7 / 593,1 = 0,112$$

Фондорентабельність усіх основних виробничих засобів (виробничого обладнання) за 2021 рік ($\Phi_{\text{р}2021}$):

$$\Phi_{\text{р}2021} = 72,9 / 650,5 = 0,108$$

Фондорентабельність активної частини основних виробничих засобів (виробничого обладнання) за 2020 рік ($\Phi_{\text{ра}2020}$):

$$\Phi_{\text{ра}2020} = 66,7 / 575 = 0,116$$

За 2021 рік ($\Phi_{\text{ра}2021}$):

$$\Phi_{\text{ра}2021} = 72,9 / 650,5 = 0,11$$

Розрахунок показників використання ОВЗ ТОВ «Ельбрус» зроблено у таблиці 2.18.

Таблиця 2.18 – Показники ефективності використання основних виробничих засобів ТОВ «Ельбрус»

Показники	На 01.01.21	На 01.01.22	Відхилення (+,-)	Темпи росту, %
1	2	3	4	5
Річна виручка від реалізації товару, тис. грн	4152,8	7438,0	+3285,2	179,2
1. Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн (Ф)	593,1	676,3	+83,2	114,03
3. Середньорічна вартість виробничого обладнання, тис. грн (Фв)	575,0	650,5	+75,5	113,1

Продовження таблиці 2.18

4. Чистий прибуток тис. грн (П)	66,7	72,9	+6,2	-109,3
5. Фондовіддача всіх основних виробничих засобів, тис. грн (Фв)	7,00	10,99	+3,99	157,0
6. Фондовіддача активної частини основних виробничих засобів, тис. грн (Фва)	7,22	11,43	+4,21	158,3
7. Фондо-сть всіх основних виробничих засобів, грн (Фм)	0,143	0,091	-0,052	63,63
8. Фондомісткість активної частини основних виробничих засобів, грн. (Фма)	0,138	0,0875	-0,0505	63,1
9. Фондорентабельність усіх основних виробничих засобів, грн (Фр)	0,112	0,108	-0,004	96,4
10. Фондорентабельність активної частини основних виробничих засобів, грн (Фра)	0,116	0,112	-0,004	96,55

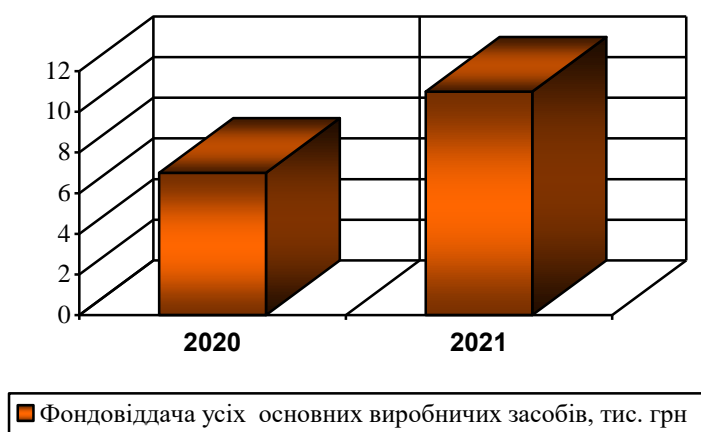

Рисунок 2.7 – Темпи росту фондовіддачі за 2020-2021р.

Як видно з таблиці, не зважаючи на збільшення середньорічної вартості виробничого обладнання на 75,5 тис. грн або на 13,1 %, річна виручка від реалізації продукції збільшилася за період, що аналізується, на 179,2 %. Це свідчить про покращення використання основних виробничих засобів переважно за рахунок інтенсивних факторів. Розрахунок фондовіддачі основних виробничих засобів (157,0 %) і відповідно знижується фондомісткість (63,63 %). При цьому позитивним напрямком вважається підвищення темпів росту фондовіддачі активної частини ОВФ (158,3 %) над темпами росту

фондовіддачі ОВФ (157,0 %).

Отже, основними засобами на ТОВ «Ельбрус» визнаються матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, при передачі в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій; очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він більше одного року). Основні засоби класифікуються за групами відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби»: група «Будівлі, споруди» - виробничі будівлі (цехи № 1,2,3), адміністративна будівля, складські приміщення (рах.103); група «Машини й обладнання» - виробничі машини, комп'ютерна техніка (рах.104); група «Транспортні засоби» - автобус, легковий і вантажний транспорт (рах.105); група «Інвентар» - офісні меблі, інвентар цехів, офісне обладнання (рахунок 106).

3 УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «Ельбрус»

3.1 Аудит основних засобів на ТОВ «Ельбрус»

Основними завданнями, які вирішує аудит операцій з основними засобами, є:

- Аудит обліку основних засобів, тобто перевірка правильності відображення всіх операцій з цими об'єктами (надходження, вибуття, внутрішнє переміщення). Сюди входить перевірка обліку орендованих та орендованих основних засобів на позабалансових рахунках.

- Контроль за правильністю нарахування амортизації та віднесення її на витрати в бухгалтерському та податковому обліку.

- Перевірка відображення операцій з поточного ремонту та модернізації основних засобів.

- Перевірка процедур безпеки операційної системи організації.

- Аналіз ефективності використання основних засобів. Це завдання не входить до стандартного переліку і виконується за наявності звернення від особи, яка перевіряється.

Аудит основних засобів починається з інвентаризації. Необхідно перевірити відповідність між обліковими об'єктами та їх фактичною наявністю. При виявленні відхилень необхідно скласти порівняльний лист і отримати пояснення у відповідальних осіб.

Потім проводиться ревізія руху основних засобів, що включає перевірку:

- правильне визначення первісної вартості на момент придбання та залишкової вартості при вибутті;

- наявність і правильне оформлення всіх необхідних облікових документів (актів, інвентарних карток тощо);

- якщо основні засоби приймаються або передаються в оренду, то це має бути відображено на позабалансових рахунках орендаря та орендодавця.

Після цього проводиться перевірка амортизації основних засобів відповідно до методики її нарахування, яка повинна бути закріплена в обліковій політиці.

Потім перевіряються відображення в обліку поточного ремонту та модернізації ОЗ. Необхідно розрізняти ці операції, оскільки вони повинні по-різному відображатися в обліку. Поточний ремонт відображається в обліку витрат і повністю списується на витрати поточного періоду. Витрати на модернізацію ОЗ збільшують свою собівартість, що відображається в обліку, і переносяться на витрати поступово, через амортизацію. Також варто перевірити, як в компанії організований контроль за безпекою основних засобів.

На даному підприємстві було використано тест внутрішнього контролю основних засобів, який розроблено авторами публікації [24] та представлений у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Тест внутрішнього контролю основних засобів на підприємстві

№	Зміст тесту	Варіант відповіді			Повна відповідь аудитора
		Так	Ні	Дані відсутні	
1	2	3	4	5	6
1	Підприємство веде звичайну діяльність?	+			
2	Чи використовується для автоматизації бухгалтерського обліку основних засобів комп'ютерна програма?		+		
3	Чи є на підприємстві відповідальний за ведення обліку основних засобів?	+			
4	Чи за кожним працівником закріплені основні засоби?	+			
5	Наявність та склад на підприємстві інвентаризаційної комісії?	+			
6	Чи проводилась аудиторська перевірка у цьому році?		+		
7	Чи були виявлені аудиторами порушення?			+	
8	Чи правильно і своєчасно відображається інформація про первісну вартість об'єкта основних засобів?	+			
9	Чи правильно формуються амортизаційні групи?	+			

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5	6
10	Яким методом підприємство нараховує амортизацію основних засобів на підприємстві?				За первісною вартістю
11	Чи правильно застосовуються методи нарахування амортизації?	+			
12	Чи правильно розраховані суми амортизації?	+			
13	Чи вірно суми амортизації відображені в обліку?		+		
14	Чи правильно застосовуються форми первинної облікової документації для відображення: - ремонтних робіт; - модернізації, реконструкції ОЗ	+			
15	Чи своєчасно проводиться інвентаризація основних засобів?	+			
16	Чи проводиться на підприємстві переоцінка основних засобів?	+			
17	Чи ліквідуються основні засоби на підприємстві? Яка періодичність їх списання?	+			Відповідно до наказу про облікову політику
18	Чи правильно в обліку відображена інформація про списання основних засобів?	+			

На даному підприємстві проведення представленого тесту дозволило отримати первинну інформацію про облік основних засобів. І в подальшому використовувався наступний план аудиту основних засобів, що запропонований авторами публікації [24] та представлений в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – План аудиту основних засобів

№	Найменування робіт	Термін виконання	Виконавець	Тривалість днів	Процедури	Дані для аудиту
1	2	3	4	5	6	7
1	Підготовчий етап	жовтень 2023	Манін	1-3	Ознайомлення, дослідження, вивчення документів	Ксерокопії документів (накладні, Ф №ОЗ-1, акти вибуття)
2	Основний етап	жовтень 2023	Манін	1-3	Вибіркова перевірка	Ксерокопії документів (накладні, Ф №ОЗ-1, акти вибуття)

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5	6	7
3	Заключний етап	жовтень 2023	Манін	1-3	Формування висновків	Аудиторський висновок, звіт (за замовленням), рекомендації

Аудит основних засобів, було проведено за програмою, запропонованою авторами публікації [24], яка наведена в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Програма аудиту основних засобів на ТОВ «ЕЛЬБРУС»

№	Перелік процедур	Період	Виконавець	Назва робочих документів аудитора	Висновок	Примітки
1	2	3	4	5	6	7
1	Вивчення: - облікової політики; - сфер діяльності підприємства; - структура управління, склад бухгалтерії, наявність бухгалтера з обліку основних засобів	жовтень 2023	Манін	Наказ про облікову політику, графік документообігу щодо обліку основних засобів, посадові інструкції, інше	Наявність або відсутність порушень	Ксерокопії основних документів
2	Перевірка документального оформлення операцій з основними засобами	жовтень 2023	Манін	Всі первинні документи з обліку основних засобів (видаткова накладна, акт приймання-передачі основних засобів (форма №ОЗ-1), акт на списання основних засобів (форма №ОЗ-3))	Наявність або відсутність порушень	Ксерокопії основних документів
3	Перевірка правильності надходження основних засобів (робочий док. наведений в табл.1.7)	жовтень 2023	Манін	Всі первинні документи з обліку основних засобів, договори з матеріально відповідальними особами	Наявність або відсутність порушень	Ксерокопії основних документів

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4	5	6	7
4	Перевірка правильності оцінки та переоцінки основних засобів	жовтень 2023	Манін	Регістри аналітичного обліку основних засобів (інвентарна картка обліку основних засобів)	Наявність або відсутність порушень	Ксерокопії основних документів
5	Перевірка правильності відображення основних засобів в обліку	жовтень 2023	Манін	Всі первинні документи з обліку основних засобів	Наявність або відсутність порушень	Ксерокопії основних документів
6	Перевірка фактичної наявності основних засобів (робочий док. наведений в табл.1.5)	жовтень 2023	Манін	Інвентарний список основних засобів, дані останньої інвентаризації	Наявність або відсутність порушень	Ксерокопії основних документів
7	Перевірка правильності відображення й оформлення операцій з: - руху о.з.; - ремонту о.з.; - модернізації; - реконструкції основних засобів	жовтень 2023	Манін	Інвентарна картка обліку, акт приймання-передачі відремонтованих основних засобів, договори, акт виконаних робіт	Наявність або відсутність порушень	Ксерокопії основних документів
8	Аудит правильності відображення вибуття основних засобів (робочий док. наведений в табл.1.7)	жовтень 2023	Манін	Наказ, акт списання, картка обліку руху основних засобів	Наявність або відсутність порушень	Ксерокопії основних документів
9	Перевірка нарахування та списання амортизаційних відрахувань основних засобів (робочий док. наведений в табл.1.6 та 1.8)	жовтень 2023	Манін	Оборотно-сальдова відомість по рах. 13, відомість нарахування амортизації, розрахунки бухгалтерії	Наявність або відсутність порушень	Ксерокопії основних документів

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4	5	6	7
10	Інвентаризація основних засобів, перевірка наказу про інвентаризаційну комісію, договорів з відповідальними особами	жовтень 2023	Манін	Акт про інвентаризацію, наказ про інвентаризаційну комісію, інші первинні документи	Наявність або відсутність порушень	Ксерокопії основних документів
11	Перевірка даних синтетичного та аналітичного обліку основних засобів	жовтень 2023	Манін	Дані 1С щодо основних засобів	Наявність або відсутність порушень	Ксерокопії основних документів
12	Групування результатів аудиту та формування аудиторського висновку	жовтень 2023	Манін	Всі робочі документи аудитора, зібрані дані	Наявність або відсутність порушень	Ксерокопії основних документів

3.2 Пропозиції щодо удосконалення аудиту основних засобів як ефективного методу внутрішнього контролю ТОВ «Ельбрус»

На нашу думку, основними завданнями внутрішнього контролю основних засобів на ТОВ «Ельбрус» є:

- 1) оцінка організації ведення обліку основних засобів у бухгалтерії та за матеріально-відповідальними особами;
- 2) контроль за збереженням основних засобів;
- 3) своєчасність і законність документального оформлення та відображення у первинних, зведених документах і у регістрах бухгалтерського обліку надходження, переміщення і вибуття основних засобів;
- 4) перевірка правильності розрахунку зносу основних засобів та відображення суми зносу в обліковій інформації;
- 5) перевірка дотримання підприємством податкового законодавства щодо обліку основних засобів;

6) перевірка результатів проведеної переоцінки та індексації основних засобів та віднесення їх сум на рахунки бухгалтерського обліку;

7) правомірність оцінки нематеріальних активів та відображення її в регістрах бухгалтерського обліку;

8) законність відображення в обліку витрат на ремонт основних засобів;

9) перевірити оцінку майна при пошкодженні у воєнний час.

Основні методи, що використовуються при контролі основних засобів ТОВ «Ельбрус», наведені на рисунку 3.1.

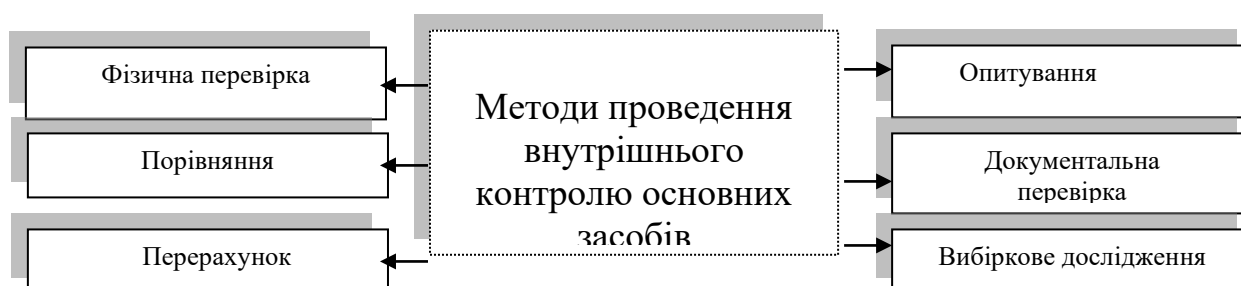

Рисунок 3.1 – Методи проведення внутрішнього контролю основних засобів ТОВ «Ельбрус»

Послідовність проведення внутрішнього контролю включає наступні його етапи (див. табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Послідовність внутрішнього контролю основних засобів ТОВ «Ельбрус»

№ етапу	Зміст перевірки основних засобів
1	2
I	Ознайомлення з обліковою політикою підприємства щодо обліку основних засобів
II	З'ясування порядку забезпеченості бухгалтерії діючими нормативними документами щодо обліку основних засобів та формами уніфікованої документації
III	Перевірка договорів на оренду основних засобів, які укладені з юридичними і фізичними особами
IV	Перевірка матеріалів переоцінки (індексації) основних засобів та їх відображення в обліку

1	2
V	Перевірка документального оформлення договорів про матеріальну відповідальність по збереженню наявності основних засобів на підприємстві та створення постійно діючої комісії по їх списанню
VI	Перевірка наявності картотеки основних засобів за місцями їх експлуатації
VII	Перевірка операцій по нематеріальним активам
VIII	Перевірка операції зі збереження, руху основних засобів та затрат на їх ремонт
IX	З'ясування відповідності залишків основних засобів та нематеріальних активів у регістрах бухгалтерського обліку та формах фінансової звітності

Джерела інформації для контролю основних засобів ТОВ «Ельбрус» визначаються організаційною формою бухгалтерського обліку. До основних видів інформації з обліку основних засобів ТОВ «Ельбрус» слід віднести: журнал № 4, відомість до журналу № 4, інвентарні картки, акти прийому-передачі основних засобів, інвентарний список основних засобів, відомості індексації балансової вартості основних засобів.

Предметом контролю операцій з основними засобами ТОВ «Ельбрус» є господарські процеси та операції, пов'язані з наявністю, рухом і використанням основних засобів, а також відносини, що виникають при цьому всередині підприємства і за його межами (див. рис. 3.2).

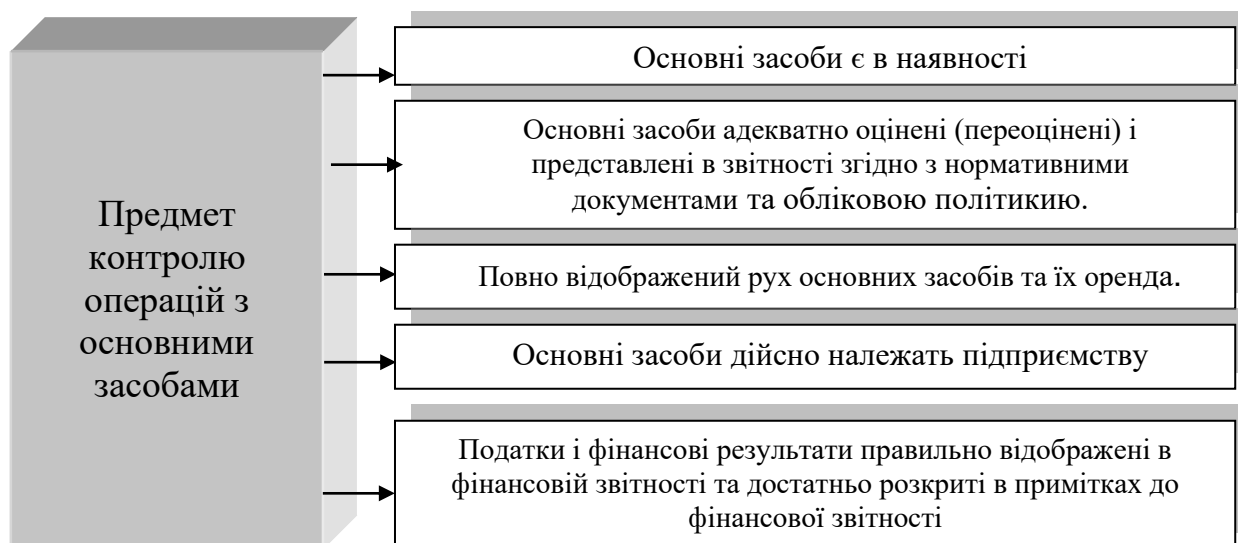

Рисунок 3.2 – Предмет контролю операцій з основними засобами ТОВ «Ельбрус»

Виходячи з цілей, які необхідно досягнути при проведенні дослідження операцій з основними засобами, формуються об'єкти контролю ТОВ «Ельбрус» (Рис. 3.3).

Загальну картину організації проведення внутрішнього контролю операцій з обліку основних засобів ТОВ «Ельбрус» представлено на рисунку 3.4.

Наступним етапом є перевірка надходження, вибуття, внутрішнього переміщення основних засобів ТОВ «Ельбрус». За даними актів форми ОЗ-1 перевіряючий повинен з'ясувати джерела надходження основних засобів.

Контролю підлягають операції по надходженню основних засобів, формуванню первісної вартості об'єктів ТОВ «Ельбрус».

Рисунок 3.3 – Об'єкти внутрішнього контролю операцій з основними засобами ТОВ «Ельбрус»

Для встановлення правильності визначеної ТОВ «Ельбрус» первісної вартості основних засобів перевіряється рахунок 15 «Капітальні інвестиції», де формується вартість придбаного об'єкта, (дебет рахунка 10 «Основні засоби», кредит рахунка 15 «Капітальні інвестиції»). Повноту і своєчасність

оприбуткування основних засобів можна визначити шляхом порівняння дати оприбуткування за рахунком 10 «Основні засоби» у журналі № 4 з датами, вказаними у первинних документах (актах введення в експлуатацію, актах прийому – передачі основних засобів тощо).

Далі треба перевірити правильність відображення зміни вартості основних засобів ТОВ «Ельбрус» за рахунок індексації, під час якої всі основні фонди оцінюють за відновленою вартістю при одночасному встановленні їх зносу.

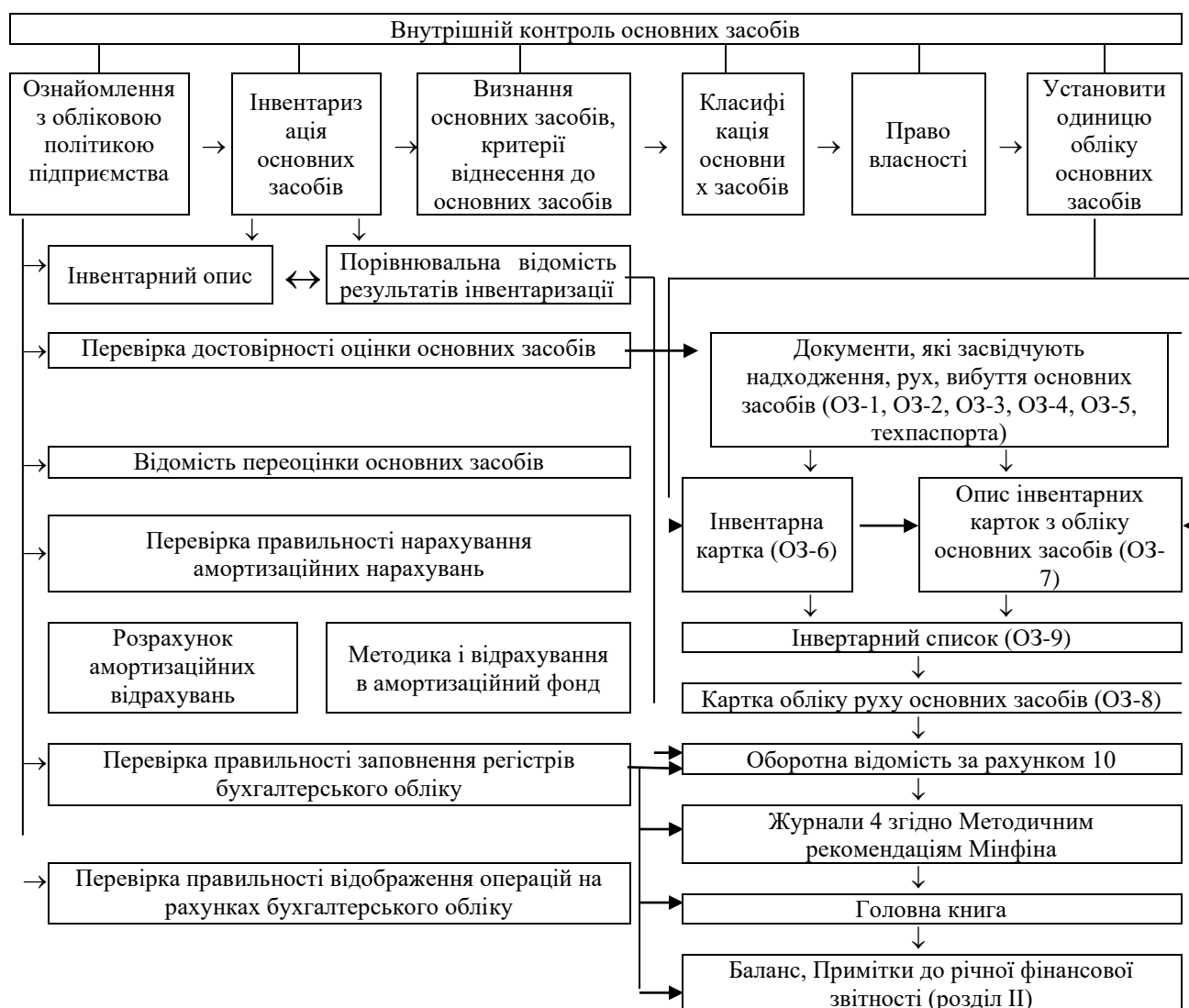

Рисунок 3.4 – Організація проведення внутрішнього контролю операцій з обліку основних засобів ТОВ «Ельбрус»

Переоцінена первинна вартість та знос об'єкта основних засобів ТОВ «Ельбрус» визначається як добуток первісної вартості або зносу та індексу переоцінки. Індекс переоцінки визначається діленням справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість. Сума до оцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів відображається у складі додаткового капіталу, а сума уцінки – у складі затрат звітного періоду.

У зв'язку з цим у бухгалтерському обліку записують:

- Дт рахунка 10 «Основні засоби»;
- Кт рахунка 41 «Капітал у дооцінках»

Перевіряється наявність випадків заміни нових основних засобів на подібні з великим строком зносу або списаними раніше, а також оприбуткування на підставі актів приймання – передачі розкомплектованих машин і обладнання. У разі необхідності проводиться зустрічна перевірка на підприємстві, що передало основні засоби.

Результати перевірки обліку з ліквідації основних засобів ТОВ «Ельбрус» перевіряючий відображає в робочому документі (див. Табл. 3.7).

На останньому етапі перевірки проводиться підтвердження достовірності даних аналітичного обліку синтетичному. Необхідно, щоб залишки основних засобів за даними журналу № 4 відповідали залишкам рахунку 10 «Основні засоби» в Головній книзі та в балансі.

При проведенні внутрішнього контролю основних засобів ТОВ «Ельбрус» необхідно встановити:

- 1) правильність віднесення матеріальних активів до основних засобів;
- 2) правильність визначення та розподілу балансової вартості кожної групи основних засобів за встановленими законодавством чотирма класифікаційними групами;
- 3) своєчасність переоцінки основних засобів, нарахування амортизації та застосування індексів;
- 4) дотримання строків корисного використання (експлуатації) об'єктів при зарахуванні на баланс і призупинення їх на період їх реконструкції,

модернізації, добудови, дообладнання та консервації;

5) своєчасний перегляд строку корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів в разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання;

6) реальність визначення залишкової вартості основних засобів та правильність відображення амортизації (зносу) на рахунках бухгалтерського обліку;

7) законність застосування методів нарахування амортизації;

8) розмір збитків, яке зазнало підприємство при втраті основних засобів у воєнний час.

Дані таблиці 3.7 показують, що на підприємстві завішена залишкова вартість на 1000 грн (технічна помилка).

Таблиця 3.7 – Робочий документ перевірки обліку з ліквідації основних Засобів ТОВ «Ельбрус»

№ з/п	Зміст господарської операції	Результати перевірки згідно						Відхилення (+, -), грн
		даним обліку, грн			даним аудиторської перевірки			
		Дт	Кт	Сума, грн	Дт	Кт	Сума, грн	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Списана вартість оз, грн	131 976	103	2000 7000	131 976	103	2000 6000	1000
2	Нарахований податок на додану вартість на суму залишкової вартості,	976	641	400	976	641	400	–
3	Відображені витрати, пов'язані з ліквідацією, грн	976	661	1800	976	661	1800	
4	Оприбутковані запасні частини, отримані в результаті ліквідації станка, грн	207	746	900	207	746	900	-

Таблиця 3.8 – Перевірка достовірності нарахованої амортизації на початок звітнього кварталу

Зміст господарської операції	Нарахована сума амортизації		Відхилення (+, -), грн
	Згідно журналу № 4, Головної книги, грн	Згідно даних аудиторської перевірки, грн	
Нарахована сума амортизаційних відрахувань на початок звітнього кварталу	141234,0	141222,0	-12

Дані таблиці 3.8 показують, що на початок звітнього кварталу недорахована амортизація в сумі 12 грн, яка свідчить про недостовірність розрахунків амортизаційних відрахувань працівниками бухгалтерії. Результати перевірки відобразимо в робочому документі.

3.3 Шляхи, щодо удосконалення обліку основних засобів за рахунок впровадження автоматизації на ТОВ «Ельбрус»

Автоматизація обліку основних засобів дозволяє ТОВ «Ельбрус» отримувати вичерпну інформацію стосовно свого майна точно та швидко. Сучасні системи спрощують процеси фіксації, аналізу та звітності, що дозволяє ТОВ «Ельбрус» зосередитися на стратегічному розвитку, а не на рутинних завданнях. Вдосконалення автоматизації обліку та аудиту основних засобів є ключовим етапом для забезпечення ефективного використання цих активів.

Автоматизація основних засобів для ТОВ «Ельбрус» може призвести до значного підвищення ефективності управління цим активом. До порад, які допоможуть успішно впровадити систему автоматизації основних засобів, можна віднести наступні:

- По-перше, оцінити поточний стан основних засобів. Перш ніж впроваджувати нову систему, важливо зрозуміти, як нині для підприємства ведеться облік основних засобів. Це допоможе визначити, які завдання необхідно автоматизувати та які дані необхідно збирати.

- По-друге, визначити цілі автоматизації та дайте відповіді на наступні

запитання: чітке розуміння цілей допоможе вибрати правильну систему автоматизації.

– По-третє, вивчити доступні рішення. На ринку представлено багато систем автоматизації основних засобів. Вивчити різні варіанти, щоб знайти рішення, яке відповідає потребам та бюджету.

– По-четверте, отримати підтримку керівництва. Впровадження системи автоматизації основних засобів потребує часу та ресурсів. Важливо отримати керівництво, щоб забезпечити успіх проекту.

До конкретних завдань, які можна автоматизувати за допомогою системи автоматизації основних засобів, можна віднести наступні:

– Облік основних засобів. Система автоматизації може допомогти відстежувати основні засоби, включаючи їх вартість, розташування, стан та амортизацію.

– Планування та управління активами. Система автоматизації може допомогти планувати закупівлю, ремонт та утилізацію основних засобів.

– Контроль витрат. Система автоматизації може допомогти відстежувати витрати на кошти, щоб забезпечити ефективне використання активів.

До переваг автоматизації основних засобів можна віднести :

– Підвищення ефективності керування активами. Система автоматизації може допомогти покращити облік, планування та контроль основних засобів. Це може призвести до підвищення ефективності використання активів та зниження витрат.

– Поліпшення видимості основних засобів. Система автоматизації може надати більш детальну інформацію про основні засоби. Це може допомогти приймати більш обґрунтовані рішення щодо закупівлі, ремонту та утилізації активів.

– Скорочення часу та зусиль, що витрачаються на управління основними засобами. Система автоматизації може автоматизувати багато завдань, пов'язаних з керуванням основними засобами. Це може звільнити час і ресурси для інших важливих завдань.

Для поліпшення автоматизованих процесів ТОВ «Ельбрус» можна виділити наступні стратегії:

1. Використання передових програмних рішень. Оцінка наявних на ринку інформаційних технологій програмних продуктів для автоматизації обліку основних засобів та надання переваги тим, які відповідають специфіці підприємства.

2. Інтеграція з іншими системами. Є сенс віддавати перевагу тим інформаційним системам, які здатні забезпечити сумісність та інтеграцію із програмним комплексом, який вже введений на підприємстві. Це сприятиме автоматизованому обміну даних та уникненню дублювання роботи.

3. Використання технологій штучного інтелекту (AI). Впровадження систем штучного інтелекту для аналізу даних, прогнозування потенційних проблем та автоматизації рутинних завдань. AI допоможе в розпізнаванні закономірностей та оптимізації стратегій управління активами.

4. Моніторинг та аналіз ефективності. Встановлення системи моніторингу для оцінки ефективності автоматизованих процесів, аналіз даних з метою виявлення можливостей їхньої оптимізації та вдосконалення в довгостроковій перспективі.

5. Навчання персоналу. Добре підготовлений персонал зможе більш ефективно використовувати програмні застосунки та максимізувати їхню користь.

6. Постійне вдосконалення. Можливість запроваджувати нові функції та оновлювати системи автоматизації відповідно до змін у бізнес-середовищі та технологічних тенденцій.

Якщо говорити про облік основних засобів в рамках малих та середніх підприємств, то з точки зору ведення обліку та аудиту, це не є складною задачею. Це пов'язано з тим, що обсяг даних, з яким треба працювати, не є великим. Окрім класичної паперової форми ведення відповідної документації, на підприємстві розглядали можливість використання існуючих програм, які

комплексно вирішують такі питання, до яких відносять: «Дебет+», «БукКіпер» та інші.

До недавніх подій програмою, що була найбільш використовуваною саме для автоматизації обліку основних засобів, був програмний продукт 1С: Підприємство. Останні версії цього додатку дозволяли підприємству швидко, легко та ефективно здійснювати облік основних засобів, оскільки він має в своєму функціоналі всі необхідні інструменти та механізми. Але на даний час з її використанням є певні проблеми.

В Україні не використовують програмний продукт 1С: Підприємство з кількох причин:

- Політичні чинники. 2017 року президент України Петро Порошенко підписав указ про введення санкцій проти низки російських компаній, включаючи компанію 1С. Ці санкції забороняють діяльність компанії 1С та її дочірніх підприємств в Україні.

- Економічні чинники. Використання програмного забезпечення 1С пов'язане з певними витратами, у тому числі на придбання ліцензій, навчання працівників та технічну підтримку. Ці витрати можуть бути значними для українських компаній, особливо для невеликих та середніх підприємств.

- Технічні фактори. Програмне забезпечення 1С розроблене для російського ринку та може не відповідати потребам українських компаній. Наприклад, в українській версії програмного забезпечення може бути підтримка української мови або деяких українських законодавчих вимог.

У зв'язку з цим розглядалась можливість використання інших програмних продуктів, що є поширеними на ринку України.

На середніх підприємствах України для автоматизації основних засобів використовуються такі програмні продукти:

- BAS Бухгалтерія КОРП – це програмний продукт українського розробника «Інтелектуальна Система». Він призначений для автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах усіх форм власності. До складу продукту входить модуль «Основні засоби», який дозволяє вести облік

основних засобів, а також нараховувати амортизацію та розраховувати зношування.

– М.Е.Дос Бухгалтерія – це програмний продукт українського розробника «М.Е.Дос». Він призначений для автоматизації бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах усіх форм власності. До складу продукту входить модуль «Основні засоби», який дозволяє вести облік основних засобів, а також нараховувати амортизацію та розраховувати зношування.

– Бухгалтерія Онлайн – це онлайн-сервіс бухгалтерського обліку, розроблений українською компанією «ІТ-Атлант». До складу сервісу входить модуль «Основні засоби», який дозволяє вести облік основних засобів, а також нараховувати амортизацію та розраховувати зношування.

До переваг використання цих програмних продуктів можна віднести:

- Підтримка української мови та українського законодавства.
- Доступна вартість.
- Простота використання.

Крім того, на середніх підприємствах в Україні також використовуються продукти закордонних розробників, такі як SAP, Oracle та Microsoft. Однак ці продукти, як правило, мають більш високу вартість та вимагають вищої кваліфікації співробітників.

При виборі програмного продукту для автоматизації основних засобів на ТОВ «Ельбрус» слід враховувати такі фактори:

- обсяг основних засобів, які підлягають обліку;
- складність обліку основних засобів;
- бюджет на автоматизацію;
- рівень кваліфікації працівників.

В рамках проведеного дослідження розглянута консолідація даних, як процес об'єднання даних з різних джерел у єдину базу даних. Цей процес може бути необхідним для різних цілей, таких як аналітика даних, звітність, управління даними. Існуючи вітчизняні та закордонні ресурси для консолідації

даних мають простий у використанні, потужний функціонал та широкий спектр можливостей для візуалізації. Однак, для їх використання та налаштування необхідні спеціалізовані знання, що ускладнює їх використання для потреб малих та середніх підприємств. Отже, розробка додатку для консолідації даних, що має такі вимоги як: легкість у використанні, швидкість і легкість створення звітів, широкий спектр можливостей, в тому числі можливість роботи з великими обсягами даних, підтримку різних платформ і доступність в хмарі, забезпечить максимальну ефективність управління господарською діяльністю підприємства дозволить удосконалити процес автоматизації обліку та аудиту основних засобів підприємств малого та середнього бізнесу.

З метою покращення саме цього процесу було запропоноване ТОВ «Ельбрус» власний додаток, для розробки якого використовувалася сучасна мова програмування Python. Основною метою даної розробки, є допомога співробітникам з обробкою даних. Цей програмний продукт може бути корисним для підприємств, корпорацій, які мають спеціалізовані бізнес-підрозділи, призначений для: консолідації даних.

Приведемо загальний опис даної програми. Програма повинна працювати наступним чином:

1. Користувач задає список Excel документів, які потрібно консолідувати.
2. Програма читає дані з кожного Excel документа.
3. Програма обробляє дані, наприклад, виконує зведення.
4. Програма зберігає дані в єдиному файлі.

Серед функціональних вимог до даного продукту виділяють наступне:

– Введення даних Користувач може вводити список Excel документів, які потрібно консолідувати, наступними способами:

- Вручну. Користувач вводить список Excel документів в текстове поле.
- Завантаженням файлу. Користувач завантажує файл, який містить список Excel документів.

– Обробка даних Програма повинна підтримувати наступні типи зведення даних:

- Підсумовування — сума всіх значень в колонці.
- Середнє значення — середнє значення всіх значень в колонці.
- Відсоток — відсоток значень в колонці, які відповідають певному критерію.

Серед вимог до зовнішнього інтерфейсу виділяють наступне: програма повинна мати графічний інтерфейс користувача, який дозволяє користувачу виконувати наступні дії:

- Вводити список Excel документів.
- Вибирати тип зведення даних.
- Виконувати консолідацію даних.

Наведемо основні кроки використання додатку. Користувач обирає файли, дані яких будуть в подальшому оброблятися (див. Рис. 3.5).

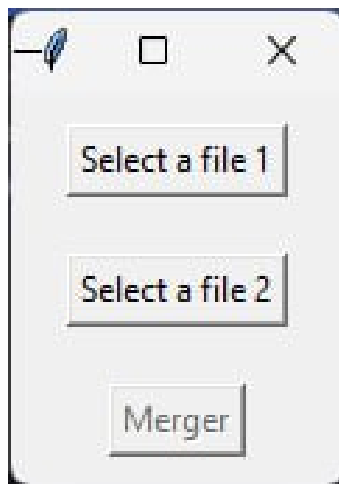

Рисунок 3.5 – Інтерфейс обрання файлів

Обравши відповідні файли, користувач обирає злиття цих даних в один документ та місце для збереження отриманого файлу (див. Рис. 3.6)

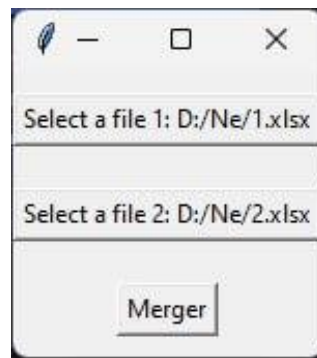

Рисунок 3.6 – Інтерфейс злиття даних

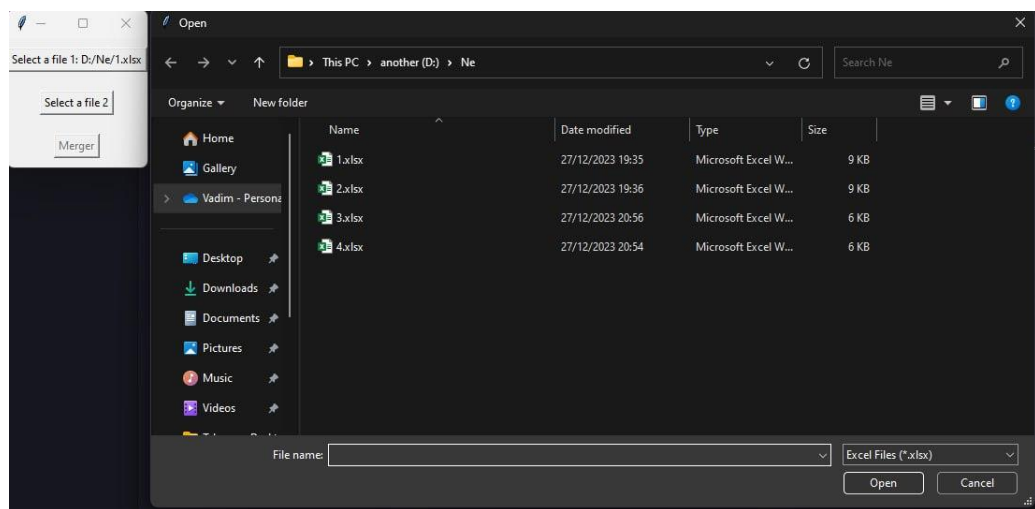

Рисунок 3.7 – Обрання файлів

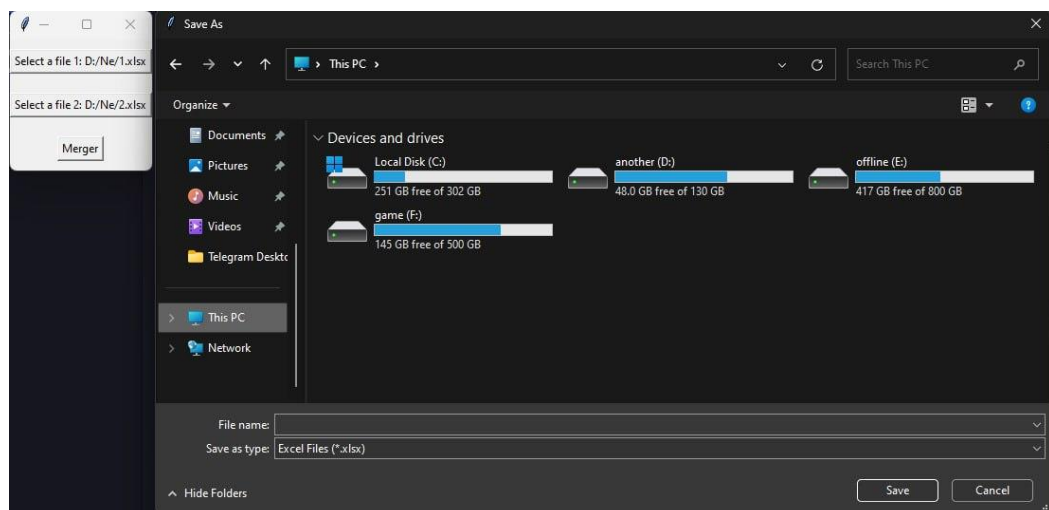

Рисунок 3.8 – Обрання простору для збереження даних

У разі успішного виконання проведених операцій, користувач отримує відповідне повідомлення (див. Рис. 3.9).

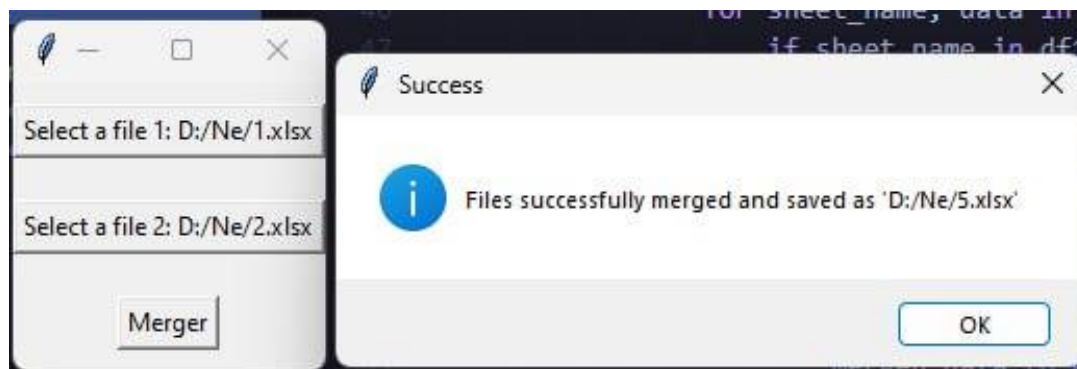

Рисунок 3.9 – Інтерфейс успішного виконання проведених операцій

Отже, за результатами проведеного аудиту основних засобів був опитаний персонал підприємства за допомогою тесту внутрішнього контролю основних засобів, складено план та програму аудиту основних засобів, що допоможе в ході перевірки вчасно виявити помилки в веденні обліку та попередить штрафні санкції.

В роботі надано пропозиції щодо удосконалення аудиту основних засобів як ефективного методу внутрішнього контролю ТОВ «Ельбрус», а саме: сформовані основні завдання контролю, встановлена послідовність перевірки, визначено предмет контролю, виокремлені об'єкти контролю, сформована схема організації контролю. За допомогою робочих документів виявлені помилки у веденні обліку основних засобів.

Удосконалення автоматизації обліку основних засобів стає необхідністю для конкурентоспроможності бізнесу. Сучасні технології дозволяють не лише оптимізувати процеси, а й підвищувати рівень керованості та безпеки. Інвестиції у цю сферу призведуть до підвищення ефективності підприємства та забезпечать йому стійкість у змінливих умовах сучасного бізнес-середовища. В рамках проведеного дослідження розглянута консолідація даних, як процес об'єднання даних з різних джерел у єдину базу даних. З метою покращення саме цього процесу було запропоноване власний додаток, основною метою якого є допомога співробітникам ТОВ «Ельбрус» з обробкою даних. Розроблений програмний продукт призначений для консолідації даних ТОВ «Ельбрус» і може бути корисним і для інших підприємств.

ВИСНОВКИ

На основі одержаних результатів можна зробити наступні висновки:

1. Методологічні основи обліку основних засобів визначені НП(С)БО7. До основних засобів належать будівлі, споруди, силові машини та устаткування, передавальні пристрої, транспортні засоби, робоча худоба, багаторічні насадження, інші основні засоби, що діють у сфері матеріального виробництва. Первинними документами є акти приймання-передачі ОЗ, акти списання, інвентарні картки обліку ОЗ та інші. Для обліку й узагальнення інформації про наявність і рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів та орендованих цілісних майнових комплексів, віднесених до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості призначено рахунок 10 «Основні засоби». Метою аудиту основних засобів є підтвердження інформації щодо повноти, достовірності, законності та правильності відображення в обліку основних засобів, а також установити дотримання підприємством вимог НП(С)БО 7 «Основні засоби» і Податкового кодексу України.

2. Отже, основними засобами на ТОВ «Ельбрус» визнаються матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, при передачі в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій; очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він більше одного року). Основні засоби класифікуються за групами відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби»: група «Будівлі, споруди, передавальні пристрої» - виробничі будівлі (цехи № 1, № 2, № 3), адміністративна будівля, складські приміщення, лінії електропередачі, водопровід (рахунок 103); група «Машини й обладнання» - виробничі машини, верстати, піч, комп'ютерна техніка (рахунок 104); група «Транспортні засоби» - автобус, легковий і вантажний транспорт (рахунок 105);

група «Інвентар» - офісні меблі, інвентар цехів, офісне обладнання (рахунок 106)

3. За результатами проведеного аудиту основних засобів був опитаний персонал підприємства за допомогою тесту внутрішнього контролю основних засобів, складено план та програму аудиту основних засобів, що допоможе в ході перевірки вчасно виявити помилки в веденні обліку та попередить штрафні санкції. В роботі надано пропозиції щодо удосконалення аудиту основних засобів як ефективного методу внутрішнього контролю ТОВ «Ельбрус», а саме: сформовані основні завдання контролю, встановлена послідовність перевірки, визначено предмет контролю, виокремлені об'єкти контролю, сформована схема організації контролю. За допомогою робочих документів виявлені помилки у веденні обліку основних засобів. Удосконалення автоматизації обліку основних засобів стає необхідністю для конкурентоспроможності бізнесу. Сучасні технології дозволяють не лише оптимізувати процеси, а й підвищувати рівень керованості та безпеки. Інвестиції у цю сферу призведуть до підвищення ефективності підприємства та забезпечать йому стійкість у змінливих умовах сучасного бізнес-середовища. В рамках проведеного дослідження розглянута консолідація даних, як процес об'єднання даних з різних джерел у єдину базу даних. З метою покращення саме цього процесу було запропоноване власний додаток, основною метою якого є допомога співробітникам ТОВ «Ельбрус» з обробкою даних. Розроблений програмний продукт призначений для консолідації даних ТОВ «Ельбрус» і може бути корисним і для інших підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонов В. М., Яловий Г. К. Фінансовий менеджмент : сучасні інформаційні технології : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 432 с.
2. Білуха Н. Т. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. Київ : КДТЕУ, 2000. 690 с.
3. Бутинець Т. А., Чижевська Л. В., Береза С. Л. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Житомир : ЖІТІ, 2002. 627 с.
4. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2009. 912 с.
5. Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. Житомир : ПП «Рута», 2002. 592 с.
6. Хом'як Р. Л. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. Львів : «Інтелект-Захід», 2003. 820 с.
7. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами : практ. посібн. Київ : Лібра, 2004. 880 с.
8. Грабова Н. М. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. Київ : А.С.К., 2001. 266 с.
9. Верига Ю. А. Звітність підприємств : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 656 с.
10. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку : навч. посіб. Київ : Знання-прес, 2003. 349 с.
11. Калина А. В., Конєва М. І. Сучасний економічний аналіз і прогнозування : навч.-метод. посіб. Київ : МАУП, 2003. 272 с.
12. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський облік на підприємствах з різними формами власності : навч. посіб. Київ : А.С.К., 2002. 356 с.
13. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2002. 360 с.

14. Чебанова Н. В., Василенко Ю. А. Бухгалтерський фінансовий облік : навч. посіб. Ірпінь : ВЦ «Академія», 2002. 672 с.

15. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. Київ : Знання-Преса, 2004. 447 с.

16. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 24.11.2023).

17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 24.11.2023).

18. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 24.11.2023).

19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 24.11.2023).

20. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text> (дата звернення: 24.11.2023).

21. Хом'як Р. Л. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. Львів : «Інтелект-Захід», 2003. 820 с.

22. Горицька Н. Г. Основні фонди та інвестиції : навч.-метод. посіб. Київ : «Техніка», 2004. 80 с.

23. Болюх М. А., Бурчевський В. З., Горбатов М. І. Економічний аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2003. 556 с.

24. Макаренко А. П., Курсон О. О. Удосконалення аудиту основних засобів на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7484> (дата звернення: 24.11.2023).

25. Пожуєв А. В., Птіцина Л. А., Манін А. А. Удосконалення автоматизації обліку та аудиту основних засобів підприємства. *Перспективи сталого розвитку в умовах глобалізації в економічному, управлінському та інженерному аспектах* : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., 5–6 грудня 2023 р. Запоріжжя : ІННІ ім. Ю.М. Потебні ЗНУ, 2023. С. 259-260.

26. Гуля В. С. Особливості здійснення внутрішнього контролю використання основних засобів на підприємстві. *Вісник студентського наукового товариства «Ватра»*. 2015. Вип. 22. С. 91-102.

27. Гуцаленко Л. В., Гловюк А. С., Ковальчук І. В. Організація обліку та аудиту основних засобів. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 8. С. 741-747.

28. Коваленко О. В., Громова І. В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. Вип. 7. С. 20–27.

29. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Бескоста Г. М. Аудит : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗДІА, 2016. 184 с.

30. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Бескоста Г. М. Організація і методика аудиту : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗДІА, 2015. 190 с.

31. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Чакалова Н. С. Теорія і методика документування в обліку та аудиті : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 400 с.

32. Макаренко А. П., Шама М. В. Аудит основних засобів на підприємстві та напрями його вдосконалення. *Агросвіт*. 2020. № 2. С. 30–37.

33. Меліхова Т. О. Розробка програми аудиту ефективності використання основних засобів на підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 20. С. 33-37.

34. Меліхова Т. О., Романенко К. В. Удосконалення організації бухгалтерського процесу та методики аудиту вибуття основних засобів в обліку суб'єктів малого підприємництва. *Ефективна економіка*. 2021. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9445> (дата звернення: 22.11.2023).

35. Подмешальська Ю. В., Троян О. В., Біла Л. В. Теоретико-практичні аспекти проведення аудиту основних засобів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 2. С. 64-70.

Додаток А

ТОВ «Ельбрус»

Типова форма № ОЗ-9
Затверджена наказом Міністра
України від 29.12.95 р. №352

Ідентифікаційний код по ЄДРПОУ

03327121

Код по ОКУД

45697

Інвентарний список основних засобів

(по місцю їх знаходження, експлуатації)

відділ, цех, ділянка, лінія, найменування класифікаційної групи

Інвентарна картка або запис в Інвентарній книзі		Інвентарний номер	Повне найменування об'єкту	Первинна (балансова) вартість	Вибуття (переміщення)		
№	дата				документ		причина вибуття (переміщення)
		дата	номер				
1	2	3	4	5	6	7	8
22	10.01.20	10422	Принтер	1300	—	—	—
02	10.01.17	10502	Авт «Газель»	13950	29.12.08		Моральний знос

Додаток Б

ТОВ «Ельбрус»Типова форма № ОЗ-7
Затверджена наказом Міністерства
України від 29.12.95 р. №352

Ідентифікаційний код по ЄДРПОУ

03327121

Код по ОКУД

45697

Опис інвентарних карток з обліку основних засобів

за період

з 01 січня 2019 р.

по 01 липня 2020 р.

№ з/п	Номер інвентарної картки	Найменування об'єкту основних засобів	Інвентарний номер об'єкту	Дата відкриття картки	Номер групи основних засобів	Примітки
1	2	3	4	5	6	7
1	10422	Комп'ютер	22	10.01.20	104	
2	10414	принтер	14	09.07.20	104	

Додаток В

ТОВ «Ельбрус»

Ідентифікаційний код по ЄГРПОУ

03327121

Типова форма № ОЗ-6

Затверджена наказом Міністерства України
від 29.12.95 № 352

Код по ОКУД

45697

ІНВЕНТАРНА КАРТКА ОБЛІКУ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Бухгалтерський запис		Первісна вартість всіх об'єктів
дата	номер	
16	10417	18
10.01.20	10422	

Принтер

Цех, відділ, ділянка	Рахунок, субрахунок	Код аналітичного обліку	Первинна (балансова) вартість	Код			Норми амортизаційних відрахувань		Поправочний коефіцієнт	Устаткування		Акт про введення в експлуатацію		
				Рахунки і об'єкти аналітичного обліку	Норми амортизаційних відрахувань		На повне відновлення	На капремонт		Вигляд	код	Дата	Номер	
					повне відновленн я	капремонт								
1	2	3	4	5	6	7	8	8	10	11	12	13	14	15
Принтер	104		1300	23	01		6					01.01.20	9	

Номер			Сума зносу за даними переоцінки	Рік випуску	Дорогоцінні метали			Вибуло (передано)		
інвентарний	заводський	паспорт			Найменування	Вигляд	Маса	Бухгалтерський запис		Причина вибуття
								Дата	Номер	
19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
10422	14532	1856		2020						

Джерела придбання (пересування) _____

Продовження додатку В

модернізація, індексація				Ремонт (бухгалтерський запис)							
Дата	Номер	Інвентарн. номер	Сума	Дата	Номер	Інвентар. номер	Сума	Дата	Номер	Інвентар. номер	Сума

Коротка індивідуальна характеристика об'єкту

Найменування конструктивних елементів і інших ознак, що характеризують об'єкт	Матеріали, розміри і інші відомості				
	Основний об'єкт	Найменування придобов, устаткування, що відносяться до основного об'єкту			
1	2	3	4	5	6

Картку заповнив бухгалтерЧалий

Додаток Г

ТОВ «Ельбрус»

Типова форма № ОЗ-6

Затверджена наказом Міністерства України
від 29.12.95 № 352Ідентифікаційний код по ЄДРПОУ **03327121**Код по ОКУД **45697**ІНВЕНТАРНА КАРТКА ОБЛІКУ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Бухгалтерський запис		Первісна вартість всіх об'єктів
дата	номер	
16	10417	18
10.01.17	10502	

Авт. «Газель»

Цех, відділ, ділянка	Рахунок, субрахунок	Код аналітичного обліку	Первинна (балансова) вартість	Код			Норми амортизаційних відрахувань		Поправочний коефіцієнт	Устаткування		Акт про введення в експлуатацію		
				Рахунки і об'єкти аналітичного обліку	Норми амортизаційних відрахувань		На повне відновлення	На капремонт		Вигляд	код	Дата	Номер	
					повне відновленн я	капремонт								
1	2	3	4	5	6	7	8	8	10	11	12	13	14	15
Авт «Газель»	105		13950	23	01		6					01.01.17	9	

Номер			Сума зносу за даними переоцінки	Рік випуску	Дорогоцінні метали			Вибуло (передано)		
інвентарний	заводський	паспорт			Найменування	Вигляд	Маса	Бухгалтерський запис		Причина вибуття
								Дата	Номер	
19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
10502	14523	1851		2017						

Джерела придбання (пересування) _____

Продовження додатку Г

модернізація, індексація				Ремонт (бухгалтерський запис)							
Дата	Номер	Інвентарн. номер	Сума	Дата	Номер	Інвентар. номер	Сума	Дата	Номер	Інвентар. номер	Сума

Коротка індивідуальна характеристика об'єкту

Найменування конструктивних елементів і інших ознак, що характеризують об'єкт	Матеріали, розміри і інші відомості				
	Основний об'єкт	Найменування прибудов, устаткування, що відносяться до основного об'єкту			
1	2	3	4	5	6

Картку заповнив бухгалтер